

Marika Sjöman-Haapaniemi

LASTENSUOJELUN LYHYTAIKAINEN PERHEHOITO -
SIJAISVANHEMPIEN KOKEMUKSIA ARJESTA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2015

SIJAISVANHEMPIEN KOKEMUKSIA ARJESTA

Sjöman-Haapaniemi, Marika
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Syyskuu 2015
Ohjaaja: Ahosmäki, Merja
Sivumäärä: 46
Liitteitä: 1

Asiasanat: lastensuojelu, lyhytaikainen perhehoito, vanhemmuus, arki

---

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoidon sijaisvanhempien arkipäivän kokemuksista. Tutkimukseni pohjautuu tietoon lastensuojelusta, perheestä, vanhemmuudesta sekä arjesta.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineiston keräsin haastattelemalla kolmea lastensuojelun lyhytaikaista sijaisvanhempaa, kaksi äitiä ja yhden isän. Haastattelut toteutin teemahaastatteluina ja aineiston analysoin teemoitteluun avulla.

Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että lyhytaikainen sijaisvanhemmuus poikkeaa joiltain osin biologisesta vanhemmuudesta. Haastateltavat kokivat, ettei yhteistyö viranomaisten ja syntymävanhempien kanssa kuitenkaan vaikuttanut vanhemmuuteen. Myös kaikki vanhemmuuden keskeiset osa-alueet toteutuivat lyhytaikaisessa sijaisvanhemmuudessa joten lyhytaikainen sijaisvanhemmuus eroaa biologisesta vanhemmuudesta lähinnä vanhemmuuden osa-alueiden painottumisena eri tavoin.

Tutkimus osoitti ammatillisuuden näkyvän vahvasti lyhytaikaisten sijaisvanhempien työssä, vaikka työtä kuvailtiin tavallisena arkena. Arki, samoin kuin vanhemmuus, muotoutui aina lapsen tarpeista käsin.

Tutkimukseni perusteella lyhytaikaisen sijaisvanhemmuuden haasteina ovat vanhempien jaksaminen, haasteelliset lapset sekä voimakkaat tunteet sijoitetun lapsen siirtyessä lyhytaikaisesta sijaisperheestä joko kotiinsa tai toiseen sijoituspaikkaan. Työn antoisuus sekä haasteellisuus ja yhteistyökumppaneilta sekä työnohjausryhmästä saatu tuki olivat elementtejä joista tutkimukseni osoitti vanhempien saavan voimavaroja.

Tutkimukseni nosti esiin myös ajatuksia siitä, miten pitkäaikaiseksi sijaisperheeksi ryhtyvät vanhemmat voisivat puntaroida omia valmiuksiaan.

SHORT-TERM FAMILY CARE IN CHILD PROTECTION - FOSTER PARENTS' EXPERIENCES OF EVERYDAY LIFE

Sjöman-Haapaniemi, Marika

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services programme

September 2015

Supervisor: Ahomäki, Merja

Number of pages: 46

Appendices: 1

Keywords: child protection, short-term family care, parenting, everyday life

---

The aim of this study is to provide information about the everyday experiences of short-term foster parents in child protection. My research is based on data about child protection, the family, parenting, and everyday life.

This thesis is a qualitative study. I collected the research data by interviewing three short-term foster parents in child protection, two mothers and one father. I conducted the interviews as themed interviews and analyzed the data using thematic analysis.

On the basis of my research, I conclude that short-term fostering differs in some respects from biological parenting. However, the interviewees did not feel that cooperation with the authorities and the birth parents affected parenting. All the key areas of parenting were also realized in short-term foster parenting, so short-term foster parenting differs from biological parenting primarily in a different emphasis on different aspects of parenting.

The study showed that professionalism appears strongly in the work of short-term foster parents, even though the work was described as normal everyday life. Everyday life, like parenting, was always moulded by the needs of the child.

My research suggests that the challenges of short-term foster parenting are the parents' ability to cope, challenging children, and strong emotions when the fostered child moves from the short-term foster family, either back home or to another fostering location.

I was able to show that parents gain strength from such elements as the rewards and challenges of the work and the support of partners and a work-counselling group.

My research also raised ideas about how parents starting as long-term foster families might consider their own capacity.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LYHYTAIKAINEN PERHEHOITO LASTENSUOJELUN KOKONAISUUDESSA.....	7
2.1	Monitahoinen lastensuojelu	7
2.2	Lastensuojelun tehtäviä ja käsitteitä	7
2.3	Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito	9
3	PERHE JA VANHEMMUUS MUOKKAAVAT LAPSUUTTA	10
3.1	Perhe instituutiona	10
3.2	Perheen merkitys lapsen kasvulle	11
3.3	Vanhemmuus yksilöllisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä	11
3.4	Vanhemmuuden erilaiset ulottuvuudet	12
3.5	Vanhemmuuden roolit	13
3.6	Sijaisvanhemmuus	15
3.6.1	Jaettu vanhemmuus	16
4	PERHEEN ARKI	17
4.1	Arki sosiaalipedagogisena käsitteenä	17
4.2	Arjen ulottuvuuksia.....	18
4.3	Arki lyhytaikaisessa sijaisperheessä	19
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
5.1	Tutkimuksen tavoitteet	19
5.2	Teemahaastattelu	21
5.3	Tutkimuksen toteutus.....	21
5.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	23
6	LYHYTAIKAISTEN PERHEHOITAJIEN KOKEMUKSIA	25
6.1	Taustatietoja.....	25
6.2	Kokemuksia vanhemmuudesta, perheestä ja perhehoitajan työstä.....	25
6.2.1	Vanhemmuus.....	25
6.2.2	Biologisen vanhemmuuden ja sijaisvanhemmuuden eroja	26
6.2.3	Vanhempien roolit.....	27
6.2.4	Yhteistyö syntymävanhempien ja viranomaisten kanssa	29
6.2.5	Perheen rooli	30
6.2.6	Lyhytaikaisen sijaisvanhemmuuden vaikutus parisuhteeseen ja lähiverkoston	31
6.2.7	Ammatillisuus	33
6.2.8	Yhteistyö ja tuki	34
6.3	Kokemuksia arjesta, haasteista ja voimavaroista.....	35

6.3.1 Tavallista arkea	35
6.3.2 Monenlaisia tunteita	36
6.3.3 Haasteet ja voimavarat	38
6.3.4 Haastateltujen pohdintaa pitkäaikaisesta sijaisvanhemmuudesta	41
7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	41
8 LOPUKSI.....	45
LÄHTEET.....	47
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Heikossa taloudellisessa tilanteessa kunnat etsivät ratkaisuja hoitaa palveluitaan taloudellisesti, mutta samalla asiakkaita kuullen. Perhehoito on kunnille sekä edullinen että yksilöllinen vaihtoehto huolehtia sijaishuollosta. Vuonna 2012 voimaan astunut muutos lastensuojelulaissa asetti perhehoidon lapsen ensisijaiseksi sijoituspaikaksi. Muutos koskee myös lyhytaikaisia sijoituksia, joihin perinteisesti Suomessa on käytetty lastensuojelulaitoksia.

Opinnäytetyössäni haluan kuulla lyhytaikaisten sijaisvanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja arjestaan sekä niistä voimavaroista joiden avulla psyykkisesti kuormittavaa työtä jaksaa tehdä. Haluan nostaa esiin lyhytaikaisten sijaisvanhempien ajatuksia ja kokemuksia työstä, joka on kokonaisvaltaisesti läsnä perheen arjessa. On tärkeää kuulla mitkä asiat saavat jaksamaan työssä ja millaiset asiat tuntuvat haasteellisilta. Haasteiden voittaminen lyhytaikaisessa sijaisperheessä tuottaa laadukasta, lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sopivaa sijaishuoltoa. Laadukas lyhytaikainen sijoitus tuottaa hyvinvointia sekä sijoitetulle lapselle että hänen syntymävanhemmilleen ja antaa syntymävanhemmille mahdollisuuden harjoitella rakentavia yhteistyötaitoja.

Tutkimukseni aiheen valitsin sekä oman mielenkiintoni että vuonna 2012 voimaantulleen lastensuojelulain muutoksen vuoksi. Aiheen valinnan taustalla vaikuttaa myös sukulaiseni, joka on työskennellyt lyhytaikaisena perhehoitajana. Tämä ystävyys on varmasti vaikuttanut sekä aiheeni valintaan että valitsemiini teemoihin. Koen aiheeni olevan ajankohtainen sillä perhehoidon tullessa ensisijaiseksi sijoitusmuodoksi, muuttuu suomalainen perinne sijoittaa lyhytaikaista sijoitusta tarvitsevat lapset laitoksiin. Sosiaalipedagogiikan arkikäsitteeseen liittyen, halusin erityisesti kuulla sijaisvanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä arkisista kokemuksista.

Yhteistyökumppanikseni sain Tampereen kaupungin, jonka Kissanmaan perhetukikeskuksen perhehoidon tuki eli perhehoidon tuki, valitsi minulle antamieni toiveiden mukaisesti ehdotuksensa haastateltavista lyhytaikaisista sijaisvanhemmista. Tavoitteena on, että Tampereen kaupungin perhehoidon tuki voi käyttää tutkimukseni tu-

loksia kehittäessään palveluitaan sekä rekrytoidessaan uusia perheitä lyhytaikaiseen lastensuojeluun.

2 LYHYTAIKAINEN PERHEHOITO LASTENSUOJELUN KOKONAISUUDESSA

2.1 Monitahoinen lastensuojelu

Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito on osa lastensuojelun palvelujärjestelmää (Maula & Vaattovaara 2013, 8). Lastensuojelu on laaja ja monitahoinen instituutio, jossa voidaan nähdä neljä erilaista ulottuvuutta. Makrotasolla lastensuojelu voidaan nähdä instituutiona, jonka tehtävänä on taata lapsen turvallisuus niissä tilanteissa, joissa sen nähdään vaarantuneen lapsen oman tai vanhempien toiminnan seurauksena. Samalla lastensuojelu on sekä lastensuojeluammattilaisten että vapaaehtoisten harjoittamaa käytännön toimintaa, työtä lasten ja perheiden parissa. Yksilötasolla lastensuojelussa on kysymys asiakkaiden ja heidän läheistensä inhimillisistä kokemuksista. Kulttuurisesti lastensuojelu näkyy yleisessä keskustelussa ja muokkaa käsitystämme lapsuudesta. (Vario 2014, 23.) Vaikeudet vanhemmuussuhteissa eivät ole vain meidän aikamme ongelma. Se, millaisiin ongelmiin milloinkin on puututtu, on vaihdellut, mutta samalla tavalla ovat vaihdelleet vanhemmuuteen, perhesuhteisiin, kasvamiseen ja kasvattamiseen ylipäätään kohdistuvat odotukset ja normit. (Pösö 2006, 94-98.)

2.2 Lastensuojelun tehtäviä ja käsitteitä

Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelua määrittelee lastensuojelulaki jonka lisäksi sekä perustuslaki että lapsenoikeuksien yleissopimus korostavat lapsen edun huomioon ottamista kaikessa viranomaistoiminnassa. (THL:n www-sivut 2014)

Lastensuojelu jakautuu ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi sekä lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi. Yhteiskunnallisilla lasten ja nuorten hyvinvointia edistävillä toimilla ja kunnan peruspalveluiden piirissä toteutettavilla palveluilla tuetaan perheitä ja tarjotaan apua riittävän varhain jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Arjen ympäristöillä on suuri vaikutus lasten hyvinvointiin ja näiden kasvuolosuhteiden seuraaminen ja kehittäminen edistää lasten hyvinvointia. Tässä ehkäisevässä lastensuojelutyössä merkittävä rooli on neuvolalla, päivähoidolla ja varhaiskasvatuksella, nuorisotyöllä sekä koululla. Ehkäisevän lastensuojelun avulla tuetaan vanhemmuutta eikä se edellytä lastensuojelun asiakkuutta. (THL:n www-sivut 2014)

Viimesijainen vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta on lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla. Kun yleisen palvelujärjestelmän tarjoama tuki on havaittu riittämättömäksi eivätkä perheen voimavarat riitä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseen, lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarjoavat tarvittavaa apua ja tukea. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (THL:n www-sivut 2014; Vario 2014, 23.)

Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotossa puututaan voimakkaasti perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan. Samoin kiireellinen sijoitus on vakava puuttuminen lapsen elämään ja yksityisyyteen. Sekä huostaanotosta että kiireellisestä sijoituksesta säädetään lastensuojelulaissa tarkasti. (THL:n www-sivut 2014)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83§:ssä tarkoitettun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämisestä kodin ulkopuolella. Sijoittava kunta on vastuussa siitä, että sijaishuoltopaikka on lapsen tarpeen mukainen. Sijoituspaikka voi olla sijaisperhe, ammatillinen perhekoti, lastenkoti, nuorisokoti tai valtion koulukoti. (Vario 2014, 24.)

Sijaisperheen vanhemmalla eli perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoitaa omassa kodissaan huostaan otettuja tai sijoitettuja lapsia ja nuoria. Sijaisperheessä eli perhehoitajan yksityiskodissa tapahtuvaa hoitoa, kasvatusta ja muuta ympärivuorokautista huolenpitoa kutsutaan perhehoidoksi. (Ketola 2008, 18-20.)

2.3 Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen sijaisperhe toimii lastensuojelun palvelujärjestelmässä sijaisperheenä lapsille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista sijoituspaikkaa. Muutos lastensuojelulaissa, vuoden 2012 alussa, asetti lapsen ensisijaiseksi sijoituspaikaksi perhehoidon. Tämä muutos koski myös lyhytaikaisia sijoituksia. Perinteisesti lyhytaikaisissa sijoituksissa on Suomessa käytetty erilaisia lastensuojelulaitoksia. Lyhytaikaisessa perhehoidossa lapsi voi tulla perheeseen hyvinkin lyhyellä varoitusajalla ja vähillä esitiedoilla. Etukäteen on vaikea arvioida, kauanko lapsi viipyy lyhytaikaisessa sijaisperheessä, hoitoa ja huolenpitoa jatketaan tarvittava aika. Lyhytaikainen sijoitus on aina väliaikainen ja lyhytaikaisen perhehoidon aikana tavoite on joko löytää lapselle sopiva pitkäaikainen sijoituspaikka tai taata lapselle turvallinen paluu kotiin. (Maula&Vattovaara 2013, 5-8.)

Lyhytaikaisen sijaisperheen tehtävänä on rauhoittaa lapsen tilanne ja tukea lasta kriisissä. Sijoituksen aikana sijaisperhe tekee havaintoja lapsesta sekä vanhempien yhteydenpidosta häneen lapsen tilanteen ja tarpeiden arviointia varten. Lyhytaikaiseen sijaisvanhemmuuteen kuuluu havaintojen kerääminen, dokumentointi ja tiedon välittäminen sosiaalityöntekijöille. Myös lapsen syntymävanhempien kohtaaminen ja yhteistyö heidän kanssaan sovituissa puitteissa kuuluu lyhytaikaiseen sijaisvanhemmuuteen. Lyhytaikaisen sijaisperheen tehtävänä on huolehtia lapsen yhteydenpidosta syntymäperheeseensä. Sijoituksen lopuksi lyhytaikaiset sijaisvanhemmat saattavat lapsen joko pitkäaikaiseen sijaisperheeseen tai takaisin syntymävanhempien luokse. Lyhytaikaisten sijaisvanhempien tehtävänä on tukea lapsen siirtymistä pois perheestä ja taata omalta osaltaan lapselle turvallinen erokokemus. (Maula&Vattovaara 2013, 8.)

3 PERHE JA VANHEMMUUS MUOKKAAVAT LAPSUUTTA

3.1 Perhe instituutiona

Vaikka perhe on vanha instituutio ja moni asia on muuttunut, on perheen asema keskeisenä sosiaalisena instituutiona edelleenkin merkittävä (Jalovaara 2014, 166). Perhe rakentuu erilaisten tapahtumien kulussa. Perheellä on eri vaiheita sisältävä elinkaari, joka sisältää seurustelua, avioitumista, lasten hankkimista, pesän tyhjennmistä, kolmen sukupolven kanssakäymistä ja mahdollisesti myös avioeron ja uusperheen. (Törrönen 2012, 16-17.) Perhe on yksikkö, jossa lapsia saadaan, hoivataan ja kasvatetaan. Prosessi, jossa lapsi sisäistää maailmankuvan ja arvot sekä sosiaaliset taidot, normit ja toimintatavat joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimiseen, alkaa ensimmäisissä lähisuhteissa eli perheessä. Tämän vuoksi lapsuuden perhe on merkittävimpin ympäristö sosiaalistumisen kannalta. Perhe antaa jäsenilleen myös aineellista hyvää, taloudellista turvaa, sosiaalista tukea ja emotionaalista tyydytystä. (Jalovaara 2014, 150-152.)

Käsitys perheestä on monitahoinen, sekä poliittinen ja kulttuurisidonnainen että subjektiivinen. Tilastokeskus määrittelee perheen mahdollisimman yksiselitteisesti ja tilastokeskuksen määritelmä kattaa kaikki parit yhteisine lapsineen, uusperheet joihin kuuluu pari ja vähintään yksi lapsi, joka ei ole puolisoiden yhteinen, yhden vanhemman lapsiperheet ja keskenään asuvat puoliset riippumatta siitä, onko heillä muualla asuvia lapsia. Tavallisesti perheellä tarkoitetaan lähisukulaisuutta, joka perustuu avio- tai avoliittoon, syntymään tai adoptioon. Myös yhdessä asuminen tai yhteinen talous liitetään perheenjäsenyyteen. Subjektiivisesti määriteltynä perhe voi olla hyvinkin erilainen ja yksilöt voivat määritellä perheen varsin eri tavalla. (Jalovaara 2014, 150-152.) Perheenjäsenten ymmärrystä omasta perheestä on pidetty melko pysyvänä, perheeseen kuuluvat erottavat kuka kuuluu perheeseen. Perhekäsite joka perinteisesti muodostuu mielikuvasta äidistä, isästä ja (biologisista) lapsista on viimeaikoina laajentunut. Perheideologian ja todellisuuden välillä syntynyt ristiriita on laajentanut perhekäsitettä koskemaan myös uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä, satteenkaariperheitä ja maahanmuuttajaperheitä. (Törrönen 2012, 16-17; Nätkin ym 2007, 41.)

3.2 Perheen merkitys lapsen kasvulle

Perhe ja perhe-elämä ovat ensiarvoisen tärkeitä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Kasvunsa tueksi lapsi tarvitsee luotettavaa vanhemmuutta, turvallisen kodin ja mahdollisuuden kiinnittyä sekä kiintyä. (Perhehoitoliiton [www-sivut 2014](#)) Perheeseen kasvuympäristönä liittyy parhaimmillaan rohkaisevia, rakastavia ja helliä ihmissuhteita, mutta perhesuhteet voivat olla myös vahingollisia esimerkiksi väkivallan, hyväksikäytön ja laiminlyönnin vuoksi (Jalovaara 2014, 150-152; Törrönen 2012, 16-17). Näillä lapsuuden kokemuksilla on ratkaiseva merkitys lapsen varhaisen maailmankuvan rakentumisessa ja sen myötä myöhempien elämäkokemusten tulkitsemisessä (Kekkonen 2004, 26).

Jos lapsen omien vanhempien voimavarat eivät riitä lapsen tarpeisiin vastaamiseen, lapsen oikeus kasvaa perheessä mahdollistuu perhehoidossa. Myös lapsen myönteisten, läheisten ja pysyvien ihmissuhteiden kehitystä voidaan edistää perhehoidon avulla. (THL:n [www-sivut 2014](#)) Perhehoidossa lapsi voi elää perheenjäsenenä luontevassa kasvuympäristössä ja oppia elämän perusasioita sekä saada mallin hyvälle perhe-elämälle (Perhehoitoliiton [www-sivut 2014](#)). Perhehoidon vahvuutena onkin kiintymyssuhteiden syntymisen mahdollisuus (Back-Kiianmaa & hakkarainen 2008, 127). Monet perhehoidon hyvät puolet toteutuvat myös lyhytaikaisessa perhehoidossa (Perhehoitoliiton [www-sivut 2014](#)).

3.3 Vanhemmuus yksilöllisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä

Vanhemmuuden välttämätön edellytys on lapsi. Vanhemmuudessa on näin olemassa aina vähintään kaksi eri sukupolvea. Vanhemmuus rakentuu sukupolvesta toiseen ajatusten, toimintatapojen ja perinteiden siirtymisen kautta joko tiedostaen tai tiedostamatta. Tietoista perinteiden siirtämistä merkityksellisempää on perinteiden tiedostamaton siirtäminen. Vanhemmat ohjaavat lapsiaan tiedostamattomasti vuorovaikutustilanteissa ja näin lapset omaksuvat jo varhain vanhemmiltaan erilaisia tapoja toimia ja ajatella. (Kekkonen 2004, 25-26.)

Vanhemmuus on kuitenkin muuttuva, sosiaalisesti rakentuva kulttuurinen ilmiö. Vanhemmuutta luodaan ja kehitetään vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Vanhemmuudessa kietoutuvat yhteen yksilölliset ja yhteiskunnalliset elementit. Yksilön tasolla vanhemmuus on ainutkertaista ja sisältää sekä omasta lapsuudesta sisäistettyä vanhemmuutta että aikuisuudessa opittua tai poisopittua, koettua ja ymmärrettyä vanhemmuutta. (Kekkonen 2004, 27.) Vanhemmuus on elämänmittainen kehitystehävä kaikille vanhemmille, vanhemmaksi ei siis synnytä vaan vanhemmuuteen kasveetaan vähitellen (Kekkonen 2001, 97).

Erilaiset kulttuuriset mallit ja yhteiskunnan asettamat ehdot muokkaavat vanhemmuutta yhteiskunnallisella tasolla. Vanhemmuudelle jäävä aika ja tila kapenevat kun yhteiskunnan asettamat ehdot vanhemmuudelle kiristyvät. Perheiden arkea ja selviytymistä koettelevat muun muassa työttömyys, lapsiperheköyhyys, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmat sekä kotipalvelujen leikkaukset. Vanhemmuus on myös muuttunut enemmän julkiseksi ja vähemmän yksityiseksi asiaksi. Vanhemmuutta jaetaan julkisten instituutioiden kuten neuvolan, päivähoidon ja koulun kanssa. Julkiset instituutiot omalta osaltaan määrittävät mikä on hyvää ja oikeaa lastenkasvatusta, jakavat vanhemmille lapsen hoitoon, kasvuun, kehitykseen ja kasvattamiseen liittyvää tietoa sekä valvovat kotikasvatusta. Vanhemmille tietoa on tarjolla runsaasti. Vanhemmat pyrkivät tiedon runsaudesta omaksumaan sellaisia käsityksiä ja ajatuksia joita he pitävät oikeina, järkevinä ja soveliaina. Asiantuntijoiden jakaman tiedon vanhemmat suodattavat omien uskomustensa kautta. Näin julkisten instituutioiden jakama tieto sekoittuu vanhempien omiin kokemuksiin, ajatuksiin sekä tulkitoihin arkipäivän tilanteista ja syntyy oma tapa toimia vanhempana. (Kekkonen 2004, 16-36.)

3.4 Vanhemmuuden erilaiset ulottuvuudet

Vanhemmuudessa näyttäytyy eri puolia: juridinen vanhemmuus, sosiaalinen vanhemmuus, psykologinen vanhemmuus sekä biologinen vanhemmuus (Äiti- ja isäpuolet uusperheissä 2013). Juridinen eli oikeudellinen vanhemmuus sisältää lain määrittelemät lapsen ja vanhemman välisen suhteen oikeudet ja velvollisuudet joita ovat muun muassa elatusvelvollisuus, lapsen oikeus tavata muualla asuvaa vanhempaa ja

perintöoikeus. Juridinen vanhemmuus voi määräytyä suoraan lain nojalla tai tuomioistuimen määräyksestä. Lähtökohtaisesti lapsen biologiset vanhemmat ovat myös hänen juridiset vanhempansa. (Ritala-Koskinen 2001, 56-60.)

Biologinen vanhemmuus syntyy lapsen synnyttämisestä tai siittämisestä. Biologinen vanhempi luovuttaa lapselle omia periytyviä ominaisuuksiaan jolloin lapsella on geeniperimä biologisilta vanhemmiltaan. Biologista vanhemmuutta voidaan pitää jollain tavalla itsestään selvänä. (Huttunen 2012)

Sosiaalisen vanhemmuuden syntyminen vie aikaa, sillä se muodostuu vähitellen arjen yhdessäolosta, huolenpidosta, yhteenkuuluvuuden tunteesta ja välittämisestä. Sosiaaliseen vanhemmuuteen kuuluu vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus ja konkreettiset arkipäivän teot. (Huttunen 2012; Ritala-Koskinen 2001, 58.) Lapset voivat saada osakseen sosiaalista vanhemmuutta myös muilta kuin biologisilta tai psykologisilta vanhemmilta. Kasvatusvastuuta muiden vanhempien kanssa jakava työntekijä voi saada sosiaalisen vanhemman roolin ja lapsi voi muodostaa toissijaisen kiintymyssuhteen ammattikasvattajaan. Ammattikasvattajan tehtävänä onkin pitää yllä turvallista kiintymysjärjestelmää. (Kekkonen 2004, 21-22.)

Psykologinen vanhemmuus ei myöskään edellytä biologista vanhemmuutta. Sen sijaan sosiaalinen vanhemmuus on psykologisen vanhemmuuden edellytys, vaikka yksin sekään ei riitä. Psykologisessa vanhemmuudessa lähtökohtana on lapsen ja vanhemman välinen tunnesuhde ja kiintymys. Psykologinen vanhemmuus voidaan määritellä lapsen kautta. Psykologinen vanhempi on se, kenet lapsi tunnetasolla kokee vanhemmakseen ja johon hän on kiintynyt. Psykologinen vanhemmuus sisältää sekä vastuun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta että vanhemman osoittamaa rakkautta ja lämpöä. Sekä lapsi että aikuinen voivat kokea aitoa iloa ja tyydytystä vuorovaikutteisesta yhdessäolosta. (Ritala-Koskinen 2001, 58; Valkonen 1995, 99-100.)

3.5 Vanhemmuuden roolit

Pohjaan tekstin vanhemmuuden rooleista, Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän kehitystyön tuloksena syntyneeseen arvioinnin apuvälineeseen, Vanhemmuu-

den roolikarttaan. (LIITE 1) Vanhemmuuden roolikartta on arkista vanhemmuuden osaamista kunnioittava työväline, jossa jäsennetään vanhemmuuden sisältöä selkeästi ja arkisen luontevasti. Vanhemmuuden roolikartta kertoo, mitä jokainen lapsi tarvitsee, elettävästä aikakaudesta riippumatta. Roolikartta elää arjessa, sillä roolien lähtökohtana ovat lapsen tarpeet. Jokaisen lapsen tarpeet ovat yksilöllisiä ja eri roolien merkitys painottuu eri tavoin kehityksen eri vaiheissa. Vanhemmuuden roolikartan roolikokoelmasta muodostuu yksilöllisesti jokaisen ainutkertainen vanhemmuus. Myös elettävä aikakausi tuo vanhemmuuteen omat piirteensä. (Kekkonen 2001, 97-98; Ylitalo 2011, 9-16.)

Se, mitä lapsi tarvitsee hyvinvointinsa tueksi ja myönteiseen kehitykseensä tulisi aina olla vanhempana toimimisen lähtökohtana. Lapsen tarpeet ovat aina yksilöllisiä ja niihin vaikuttavat esimerkiksi lapsen ikä, kehitystaso, sukupuoli ja temperamentti. Näihin lapsen tarpeisiin pohjautuvat vanhemmuuden roolit jotka rakentuvat hierarkkisesti kolmeen tasoon. Motivaatoroolit ovat päärooleja, jotka kuvaavat vanhempana toimimisen perusmotiiveja lapsen tarpeiden näkökulmasta. Motivaatoroolit ovat Elämän opettaja, Rakkauden antaja, Huoltaja, Rajojen asettaja ja Ihmissuhde osaja. Motivaatoroolit jakaantuvat alaroleihin, tavoiteroleihin. Tavoiteroleista voidaan lapsen tarpeiden mukaisesti valita tavoitteita, joihin vanhempi toiminnallaan pyrkii. Tekoroolit ovat rooleja, jotka kuvaavat vanhemman arjessa toteuttamaa käytännön toimintaa eli vanhemman konkreettisia tekoja. Nämä tekoroolit ovat lapsen kannalta ehkä kaikkein merkityksellisimpiä, koska vanhempien tekojen kautta toteutuu se, mitä lapsi varsinaisesti vanhemmiltaan saa. Tekoroolit eivät näy vanhemmuuden roolikartassa, sillä ne ovat hyvin moninaisia. Jokaisen vanhemman konkreettisesti toteuttama yksilöllinen vanhemmuus näkyy tekoroolien kautta. (Ylitalo 2011, 10-12.)

Vanhemmuuden roolit kehittyvät vähitellen, vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Tämän vuoksi lapsella ja vanhemmalla on oltava riittävästi yhteistä aikaa. Roolit voivat olla sopivasti kehittyneitä, ylikehittyneitä, alikehittyneitä, puuttuvia tai vääristyneitä. Vanhemmuuden alussa on luonnollista, että monet roolit ovat alikehittyneitä, koska vanhempana olemista vasta opetellaan. Tavoitteena on, että vanhempi toimii sopivasti kehittyneen roolin tasolla, koska silloin hän vastaa parhaiten lapsen tarpeisiin ja saa itsekin vanhemmuudesta myönteisen kokemuksen. Ylikehittyneessä roolissa vanhempi on juuttunut toistamaan sellaisia asioita, joita lapsi ei enää tarvitse. Tämä voi

hidastaa tai estää lapsen kehitystä. Vanhemmuuden roolit on kuitenkin sopeutettava lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan ja parhaimmillaan roolit ovatkin vanhemmalla joustavassa käytössä, sen mukaan mitä lapsi kehityksensä tueksi milloinkin tarvitsee. (Ylitalo 2011, 13-16.)

3.6 Sijaisvanhemmuus

Sijaisvanhemmaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva lapsen perhehoitajaksi. Aivan tavallinen aikuinen, jolla on kiinnostusta ja halua tarjota lapselle joko lyhytaikainen tai pitkäaikainen perhe ja koti, voi ryhtyä sijaisvanhemmaksi. (Pelastakaa Lapset ry:n www-sivut 2014)

Sijaisvanhemmillä odotetaan olevan aikaa lapselle, kiinnostusta ja voimavaroja huolehtia lapsesta hänen kehitykselliset tarpeensa huomioiden sekä kykyä ymmärtää ja auttaa lasta hänen menetyksiinsä liittyvien tunteiden käsittelyssä. Lisäksi sijaisvanhemmilta odotetaan halua tukea lapsen suhteita syntymäperheeseen ja sukuun sekä kykyä tehdä yhteistyötä lapsen lähimmäisten kanssa. Ymmärtävä suhtautuminen lapsen taustaan ja sukuun tuo jatkuvuuden tunnetta lapsen elämään. Sijaisvanhemmat valmennetaan työhön joko perhekohtaisesti tai PRIDE-ryhmävalmennuksen avulla. Valmennuksen aikana perheellä on mahdollisuus työntekijän kanssa arvioida omia valmiuksiaan toimia sijaisvanhempina sekä saada tietoa sijaisvanhemmuuden periaatteista. Tavoitteena on, että lapsi pääsee turvalliseen perheeseen. (Pelastakaa Lapset ry:n www-sivut 2014)

Sijaisvanhemmuus ei siis ole mitään erityisvanhemmuutta, mutta vanhemmuuden painotukset voivat muuttua erityisiksi lapsen tarpeiden mukaan. Sijaisvanhemmuus voi siis edellyttää myös erityisiä asioita, mutta Pohjoismaissa sijaisperheet ovat hyvin perinteisiä perheitä. Sijaisvanhemmuus saattaa erota biologisesta vanhemmuudesta siinä, että sijaisvanhemmalta edellytetään usein enemmän lapsen tukemista ja rajojen asettamista. Biologisesta vanhemmuudesta poiketen, sijaisvanhemmuudessa tulee huolehtia myös lapsen suhteesta syntymävanhempiansa eikä lapsen asioista voi päättää samalla tavalla itsenäisesti kuin biologisena vanhempana. Toisaalta sijaisvan-

hemmyuteen voi omistautua eri tavalla kuin biologiseen vanhemmyuteen ja vanhemmyuttaan voi reflektoida jopa syvällisemmin kuin biologista vanhemmyutta. Sijaisvanhemmyuden myötä muuttuu koko perhe. Suhteet perheen sisällä muuttuvat kun perheeseen tulee jäsen, joka tuo tullessaan omat kokemuksensa, oman perhetansansa ja – kulttuurinsa. Perheen toiminnasta tulee avoimempaa erilaisten vierailuiden, esimerkiksi sijaishuollon työntekijöiden ja lapsen läheisten, myötä. Sijaisperheessä aikaisempi verkosto laajenee ja vastuu sekä huolenpito lisääntyvät. (Valkonen 2008, 105-107.)

3.6.1 Jaettu vanhemmyuus

Jaettu vanhemmyuus on käsite, jota käytetään sijaishuollossa ja erityisesti lyhytaikaisten perhesijoitusten yhteydessä. Lapsen ja biologisten vanhemprien suhteen säilyttäminen on erityisen tärkeää, koska on todennäköistä että lapsi palaa kotiinsa. (Valkonen 1995, 103.) Kun vanhemmyutta jakaessa onnistutaan arvostamaan vanhemmyuden monia rooleja sekä jokaisen vanhemman osuutta roolien toteuttajana, ei synny kilpailutilannetta vanhempien välille (Laurila 2008, 115).

Lyhytaikaisessa perhehoidossa voidaan luoda pohjaa myös mahdolliselle pitkäaikaiselle sijoitukselle ja sen myötä tehtävälle yhteistyölle sijaisperheen kanssa. Lyhytaikaisen perhehoidon aikana voidaan harjoitella yhteistyötä sijaisperheen kanssa sillä kun pitkäaikaisen kiintymyssuhteen luominen lapsen ja sijaisvanhemman välille ei ole keskiössä, ei sijoitus välttämättä herätä niin suuria tunnereaktioita biologisissa vanhemmissa. Biologiset vanhemmat voivat tässä vaiheessa totutella siihen, että joku muu hoitaa heidän lastaan. Biologiset vanhemmat saavat aikaa tottua ajatukseen, että lapsi saattaa tilanteesta riippuen siirtyä pitkäaikaiseen sijaiskotiin. (Maula & Vaattovaara 2014, 61.) Sijoituksen aikana jaetun vanhemmyuden roolit myös muotoutuvat ja muuttuvat. Vanhemmat saattavat aluksi antaa vastuun, auktoriteetin ja lapsen tunteäiliönä toimimisen sijaisvanhemmille. Vanhempien voimaantumisen ja yhteistyön tuloksena on mahdollista, että vanhempien kyky ottaa tehtäviä takaisin itselleen vahvistuu ja he voivat uudelleen ottaa vastuuta lapsen kehityksellisistä tarpeista. (Klap 2005, 90-106.)

Lyhytaikainen sijaisperhe lapsen sijoituspaikkana korostaa nimenomaan vanhemmuuden merkitystä lapselle. Sijaisvanhemmat voivat tarjota lapsen syntymävanhemmille peilauspinnan, jota vasten syntymävanhemmat voivat pohtia omia valmiuksiaan vanhempina. Tämä voi auttaa ymmärtämään lapsen tarpeet suhteessa omiin voimavaroihin. Hyvässä tilanteessa syntymävanhempien on mahdollista olla paljonkin mukana lapsen elämässä. (Maula & Vattovaara 2013, 61.)

4 PERHEEN ARKI

4.1 Arki sosiaalipedagogisena käsitteenä

Arki on kirjava kokonaisuus joka ilmenee kaikkialla missä on inhimillistä elämää. Se koostuu erilaisista käytännöllisistä asioista, tehtävistä, rooleista ja rutiineista. Arkitieto perustuu käytäntöihin eli arjessa pyritään tietämään se, mikä on tarpeellista. Arjesta muodostuu ihmisen omien konkreettisten kokemusten maailma ja todellisuus johon kuulutaan koska siellä ollaan. Arki on myös sosiaalinen todellisuus, jolloin ihmisen sosiaaliset suhteet, traditiot ja oppimiskokemukset näkyvät omassa arjessa. Jokaisella ihmisellä on oma yksilöllisesti kokema arkensa, jossa erilaiset rutiinit sitovat ihmisen mahdollisuuksia toteuttaa vapaasti itseään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 127-128.)

Arki on yksi sosiaalipedagogiikan keskeisistä käsitteistä. Tavoitteena on, että ihminen pystyisi tulemaan toimeen arkipäivänsä kanssa ja voisi hallita uusien kokemusten vastaanottamista sekä kasvaisi kriittiseen ajatteluun ja itsetietoisuuteen. (Kurki 2001, 115) Sosiaalipedagogiikan ammattilainen pyrkii arjen ymmärrettäväksi tekemiseen. Vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa autetaan häntä tulkitsemaan ja ymmärtämään elämäntilannettaan. Tärkeää on löytää toivon näköala ja auttaa asiakasta tiedostamaan muutoksen mahdollisuus hänen omassa arjessaan. Asiakkaan, vaikkapa perheen, voimaannuttaminen ja näkeminen arjessaan toimivana subjektina tukevat osallisuutta ja auttavat ammattilaista, vaikkapa lyhytaikaista perhehoitajaa, avoimeen asennoitumiseen asiakasta ja menettelytapoja kohtaan. Sosiaalipedagogiikka, joka on

monitieteistä, soveltavaa ja käytännöllistä, antaa lyhytaikaiseen perhehoitoon tämän päivän tarpeita vastaavan lähestymistavan. (Ranne 2005, 15-18)

4.2 Arjen ulottuvuuksia

Arki on niin tuttu asia kaikille ihmisille, että useat arjessa tapahtuvat ilmiöt tuntuvat itsestään selviltä. Arki sujuu useimmilla perheillä jouhevasti jatkuvien ja toistuvien tekemisten lomassa. Arjen keskeisiä ulottuvuuksia ovat tunteet, toiminnot ja aika. Tunteiden siirräntä, tunnetyö ja ilmapiirin luominen, käytänteet ja rutiinit sekä niistä sopiminen ja aikataulujen ja rytmien yhteensovittaminen ovat jokapäiväistä arkea nykyperheissä. Arkea rakennetaan ja tuotetaan jatkuvasti perheissä ympäröivän yhteiskunnan muodostavissa puitteissa ja kulttuurin edustamia tapoja ja perinteitä poimien. Arkea kuvaa kamppailu työn ja perheen sekä muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta sekä ajan riittävydestä niihin asioihin joita pidetään tärkeinä. Arjen tekemisiä voidaan myös rajoittaa, sillä arkea ei haluta liian täyteen tekemistä. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12-17; Törrönen 2012, 47-50.)

Perheen arjelle ominaista on syklisyys: päivittäin ja viikoittain kerta toisensa jälkeen toistuvat tietyt tilanteet ja rutiinit. Perheiden arkinen rytmi on suurin piirtein samankaltainen. Elämää rytmittävät vanhempien työajat ja lasten hoitoajat, nukkuma-ajat ja ruokailurytmit. Useimmiten vanhemmat arvostavat sitä, että päivään kuuluvat tietyt rutiinit ja että päivään sisältyy sekä lasten että aikuisten näkökulmasta myös levollisia hetkiä. Arkeen kuuluvia rutiineja voidaan myös vaihdella aikuisten ja lasten virkistämisen tähden. Välillä vanhemmat voivat ottaa vapauksia rentoutuakseen ja poiketakseen arkisesta rytmistä. Perhesysteemi on tavallaan jatkuvassa liikkeessä, siinä tapahtuu koko ajan jotain. Perheen jokapäiväiseen arkeen kuuluu asioita, jotka vievät ihmisiltä paljon aikaa, energiaa ja huomiota. Perheessä tehdään asioita, riidellään ja neuvotellaan joten arkeen sisältyy iloa ja onnea, mutta myös monenlaista raskautta, kiirettä ja alakuloa. Erityisesti siirtymätilanteisiin kuten aamulähtöihin ja kotiintulovaiheisiin liittyy hankaluuksia. Samalla eri perheenjäsenten erilaiset tarpeet ja elämänrytmit luovat arkeen kitkaa, kun eri perheenjäsenten toiveista neuvotellaan ja aikatauluista sovitaan. (Rönkä ym. 2009, 12-17; Törrönen 2012, 47-50.)

4.3 Arki lyhytaikaisessa sijaisperheessä

Lyhytaikaisessa perhehoidossa arjella ja rutiineilla voi olla jopa terapeuttisia vaikutuksia. Lapsi, joka voi tulla hyvin kaoottisistakin olosuhteista, hyötyy siitä, että kodissa on tietyt, selkeät ja ennustettavat rutiinit, jotka pikkuhiljaa voivat alkaa rakentua lapsen mieleen ja kokemusmaailmaan. (Tuovila 2008, 54-55.) On mahdollista, että lapsi saa lyhytaikaisessa sijaisperheessä ensimmäistä kertaa kokemuksen turvallisesta ja ennakoitavaa hoivaa antavasta aikuisesta. Lyhytaikaisen sijaisperheen jäsentynyt arki voi antaa lapselle merkittäviä kokemuksia perheiden arjesta ja rutiineista samalla kun normalisoi lapsen elämää. (Maula & Vaattovaara 2013, 60.) Lastensuojelun lyhytaikaiseen perhehoitoon keskeisesti kuuluva tehtävä on lapsen tilanteen arvioiminen. Arviointityöskentelyn tarkoituksena on tuottaa tietoa, joiden perusteella lapsen elämäntilanteen korjaamiseksi voidaan tehdä suunnitelmia ja päätöksiä. Lyhytaikainen sijaisperhe havainnoi lasta arjessa, perushoivan antamisen yhteydessä. Lyhytaikaiset sijaisvanhemmat eivät tee arviota lapsesta vaan ensisijaisesti elävät lapsen kanssa arkea ja hoivaavat häntä, samalla tehden huomioita lapsesta. Sijaisvanhemmat tekevät osansa lapsesta tehtävistä havainnoista, joiden perusteella sosiaaliryhmätyöntekijät arvioivat lapsen tilannetta. Lapsen käyttäytymisen havainnoiminen arjen tilanteissa tuottaa paljon tietoa sekä lapsen tarpeista että kokemustilanteesta. Yhdessä lapsen kanssa arkea elävillä sijaisvanhemmilla on paras mahdollinen tieto lapsen sen hetkisestä tilanteesta. Perhe ympäristönä myös tuottaa erilaista tietoa kuin laitos, erityisesti lapsen vuorovaikutuksesta. (Maula & Vaattovaara 2013, 28-33.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena oli tuottaa tietoa lyhytaikaisten sijaisvanhempien kokemuksista ja nostaa esiin heidän näkökulmansa sekä vanhemmuuteen että työnsä arkipäivään. Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Tutkimuskohde pyritään sijoittamaan yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä ja antamaan siitä historiallisesti yksityiskohmainen ja tarkka kuva. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena onkin tutkijan syvempi ymmärrys ja erilaiset tulkinnat tutkittavasta asiasta sekä mahdollisesti kuvaileva mallintaminen asiasta. Tähän tarvitaan viitekehys eli käsitteistö johon saatua aineistoa peilataan. Ainutkertaisuus ja tilannesidonnaisuus kuuluvat laadulliseen tutkimukseen. Ilmiön liittyminen ympäristöönsä eli kontekstin ymmärtäminen on myöhempien tulkintojen kannalta myös erityisen tärkeää. (Pitkäranta 2010, 8-27.) Kontekstin muuttuessa, myös asioiden, esineiden, puheiden ja tekojen käyttöarvo muuttuu. Tämä on osa merkitystä, mikä on keskeinen käsite laadullisessa tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 1998, 51.)

Tutkimukseni aiheen valitsin sekä oman mielenkiintoni että vuonna 2012 voimaantulleen lastensuojelulain muutoksen vuoksi. Aiheen valinnan taustalla vaikuttaa myös sukulaiseni, joka on työskennellyt lyhytaikaisena perhehoitajana. Tämä ystävyys on varmasti vaikuttanut sekä aiheeni valintaan että valitsemiini teemoihin. Vuoden 2012 muutos lastensuojelulaissa määrittää perhehoidon ensisijaiseksi sijoituspaikaksi ja tämä koskee myös lyhytaikaisia sijoituksia. Koenkin aiheen olevan myös ajankohtainen sillä perhehoidon tullessa ensisijaiseksi sijoitusmuodoksi, muuttuu suomalainen perinne sijoittaa lyhytaikaista sijoitusta tarvitsevat lapset laitoksiin. Sosiaalipedagogiikan arkikäsitteeseen liittyen, halusin erityisesti kuulla sijaisvanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä arkisista kokemuksista. Oma käsitykseni on, että lyhytaikaisena sijaisperheenä toimiminen on hyvin kokonaisvaltaista, ennakoimatonta, raskasta mutta samalla hyvin antoisaa, palkitsevaa ja arkea rikastuttavaa työtä. Käsitykseni olen luonut seuraamalla ystäväni työtä ja lukemalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

Tavoitteena on, että Tampereen kaupungin Kissanmaan perhekeskuksen perhehoidon tuki voi käyttää tutkimukseni tuloksia kehittäessään palveluitaan sekä rekrytoidesaan uusia perheitä lyhytaikaiseen lastensuojeluun. Kehitettäessä lyhytaikaisen perhehoidon laatua, voidaan käyttää tutkimukseni tuloksia siihen millaisina perheet kokevat saamansa tämänhetkisen tuen ja millaiset asiat ovat arjessa tärkeitä. Laadukas lyhytaikainen perhehoito tuottaa sosiaalityöntekijöille tarpeellista havainnoitua mate-

riaalia, rauhoittaa lapsen arkea, tukee lasta kriisissä ja siirtymissä sekä huolehtii yhteistyöstä tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa.

Tutkimusongelmani on:

- Miten lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoidon sijaisvanhemmat kokevat arjessaan vanhemmuuden ja työnsä?

5.2 Teemahaastattelu

Tutkimusaineiston hankin teemahaastatteluin. Valitsin haastattelun, koska haastattelu on perusmenetelmä, jolla voidaan selvittää ihmisten ajatuksia, kokemuksia ja motivaatiota. Teemahaastattelun avulla voin toistaa kysymyksiä, selvittää vastauksia ja tarkentaa vastausten sisältöä. (Pitkäranta 2010, 80-104.) Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määritelty. Aihepiirit eli teemat ovat ikään kuin keskustelun otsikoita, joiden pohjalta on tarkoitus käydä suhteellisen vapaamuotoista keskustelua. Haastattelijalla ohjaa keskustelua teemojen pohjalta ja huolehtii siitä, että kaikki teemat tulevat käsiteltyä jokaisen haastateltavan kanssa. Teemojen järjestys ja laajuus voi vaihdella eri haastatteluissa. (Eskola 2007, 33.) Teemahaastattelussa kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti ihmisten tulkinnat ja heidän antamansa merkitykset asioista (Hirsijärvi & Hurme 2000, 48).

Haastattelussani teemoina olivat vanhemmuus ja perhe, arki sekä työ lyhytaikaisena perhehoitajana. Haastatteluissa teemoja käsiteltiin eri järjestyksessä, mutta kaikkia teemoja käsiteltiin jokaisen haastateltavan kanssa. Haastattelijana koin teemahaastattelun hyväksi keinoksi saada tietoa, erityisesti mahdollisuus kysyä mitä vastaaja tarkoittaa sanoillaan toi tunteen siitä, että todella ymmärrän vastaajan ajatuksen.

5.3 Tutkimuksen toteutus

Yhteistyökumppanikseni sain Tampereen kaupungin, jonka Kissanmaan perhetukikeskuksen perhehoidon tuki eli perhehoidon tuki, valitsi minulle antamieni toiveiden mukaisesti kaksi perhettä, joista tarkoitukseni oli haastatella molemmat vanhemmat. Toivoin perheitä, joilla olisi biologisia lapsia ja jotka olisivat tehneet lastensuo-

jelun lyhytaikaista perhehoitotyötä jo pidemmän ajan. Toiveissani oli, että perheessä olisi ollut sijoitettuna alle 10-vuotiaita lapsia ja että perheen biologisista lapsista joku olisi ollut alle 10-vuotias perhehoitotyön aikana. Tutkimukseni kannalta luonnollista oli, että toivoin sijaisperheitä, joissa oli biologisia lapsia. Näin haastatellut voivat vastata kysymyksiin, jotka koskevat perheen biologisia lapsia. Ikätoiveen esitin, koska toivon saavani tutkimuksellani myös lastentarhanopettajan pätevyyden. Haastatellut suostuivat tutkimukseeni omasta vapaasta tahdostaan.

Sovin haastatteluista puhelimitse ja kerroin samalla opinnäytetyöstäni, haastattelun tarkoituksesta, nauhoittamisesta ja luottamuksellisuudesta. Haastattelut suoritin keväällä 2013 haastateltavien kodeissa. Perheet saivat etukäteen sähköpostilla kysymyksiä joihin toivoin saavani vastauksia. Ajattelin, että haastateltavien on helpompi osallistua haastatteluun, jos heillä on jonkinlainen käsitys siitä, mitä haluaisin tietää. Myös sähköpostissa toin esille haastattelun tulevan vain minun käyttöön tutkimustani varten ja ettei heitä valmiista työstä voi tunnistaa. Kerroin uudelleen myös haastattelun nauhoittamisesta ja siitä, että hävitän nauhoituksen heti kun työ on valmis. Kertasin puhelimesta ja sähköpostista kertomani asiat vielä ennen haastattelua. Lisäksi kerroin, että kysymyksiin voi halutessaan jättää vastaamatta ja että haastattelu voidaan keskeyttää, jos haastateltava niin haluaa.

Toisen perheen haastattelin ryhmähaastatteluna, jossa molemmat vanhemmat vastasivat samaan aikaan kysymyksiin. Toisesta perheestä haastatteluun osallistui lopulta vain äiti. Koska tarkoitukseni ei ole ollut tehdä tilastollisesti yleistettäviä johtopäätöksiä eikä tyypittelyä, en pyytänyt tilalle korvaavaa haastateltavaa vaan pitäydyin analysoimaan saamiani haastatteluista mahdollisimman huolella. Päätökseeni vaikutti myös se, että tehdyistä haastatteluista saamani materiaali oli määrällisesti varsin suuri ja eettisestikin oikein on antaa haastateltaville oikeus kieltäytyä haastattelusta tai keskeyttää haastattelu milloin tahansa.

Haastattelun nauhoitin nauhurilla ja saamani materiaalin kirjoitin puhtaaksi eli litteroin. Litteroinnin jälkeen poistin haastattelut nauhurilta haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi. Litteroinnin yhteydessä jätin tekstistä pois kaikki nimitiedot, joten litteroidusta tekstistä haastateltavia ei voi enää tunnistaa. Yksilöhaastattelu oli selvästi helpompi litteroida, sillä ryhmähaastattelun litterointia hidasti osittain päällekkäin

puhuttu lauseet. Koin suuresta työmäärästä huolimatta, että ryhmähaastattelusta saamani materiaali oli monipuolisempi ja syvempi kuin yksilöhaastattelusta saatu materiaali. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saivat toisiltaan kimmokkeita ajatuksilleen ja sitä kautta enemmän näkökulmia kysymyksiin. Toisen vastatessa toinen saattoi vielä täydentää omaa vastaustaan ja yhdessä vastaajat saattoivat muistella, muistatko kun silloin kävi näin. Kokeneempi haastattelija olisi ehkä pystynyt luomaan samankaltaisia keskusteluja myös yksilöhaastattelussa, mutta tietenkin vain teoreettisella tasolla ilman samanlaisia muistoihin perustuvia kokemusrikkaita ajatuksia kuin tässä ryhmähaastattelussa oli mahdollista. Itse olen hyvin kokematon haastattelija joten koin saaneeni ryhmähaastattelusta monipuolisemman kuin yksilöhaastattelusta.

Ryhmähaastattelun vanhemmat olivat myös hyvin taitavia keskustelijoita, jotka osasivat antaa tilaa toisilleen, perustella ajatuksiaan ja pystyivät olemaan eri mieltä asioista sekä kertomaan oman näkökulmansa. Voin helposti kuvitella miten hankala ryhmähaastattelu voi olla, jos haastateltavat eivät ole yhtä taitavia kuin haastattelemani sijaisvanhemmat. Kaiken kaikkiaan sain hyvän kokemuksen sekä yksilö- että ryhmähaastatteluista ja riittävästi monipuolista materiaalia tutkimustani varten.

Litteroinnin jälkeen jaottelin materiaalin kahteen pääteemaan. Tutkimukseni alussa ja vielä haastatteluissakin jaottelin työni kolmeen teema-alueeseen. Aineiston perusteella päädyin kuitenkin jakamaan aineiston kahteen teemaan, sillä olisi ollut vaikeaa erotella toisistaan teemat joissa vastaukset limittyivät toisiinsa. Aineiston jaottelin teemojen mukaisesti, sillä haastatteluissa teemoja käsiteltiin eri järjestyksessä ja teemakorttien avulla pystyin jäsentämään aineistoa selkeämmin. Teemakorttien avulla analysoin aineiston. Ensin käsittelen lyhytaikaisten perhehoitajien kokemuksia perheestä, vanhemmuudesta sekä niihin liittyvästä lyhytaikaisen perhehoitajan työstä ja perhehoidon ammatillisuudesta. Jälkimmäisenä käsittelen lyhytaikaisten perhehoitajien kokemuksia arjesta sekä arjen haasteista ja voimavaroista.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat Sarajärven ja Tuomen (2003, 122-138) mukaan tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan omat sitoumukset, aineis-

tonkeruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkijan oma arvio tutkimuksen luotettavuudesta ja tutkimuksen raportointi. Tutkijan tehtävänä on kertoa tekemisistään yksityiskohtaisen tarkasti, jotta tutkimustulokset tulevat selkeämmiksi ja ymmärrettävämmiksi. Lukijan on saatava riittävästi tietoa siitä miten tutkimus on tehty, jotta voi arvioida tietoa. Hyvän tutkimuksen kriteereinä voidaan nähdä tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus ja eettinen kestävyys. Eettisesti kestävässä tutkimuksessa, tutkija tietoisesti punnitsee kaikissa tutkimusprosessinsa eri vaiheissa ratkaisujensa eettisen kestävyuden ja pohtii niiden merkitykset sille todellisuuskuvalle ja seurauksille joita hänen tutkimuksensa on luomassa (Pohjola 2007, 12).

Olen raportoinut tutkimukseni kohteesta ja tarkoituksesta, omista sitoumuksistani, aineiston keruusta, tutkimuksen tiedonantajista eli haastateltavista sekä aineiston analyysistä jo edellä kertoessani tutkimuksen toteutuksesta. Tutkijan ja tiedonantajan suhteesta huomattavaa on se, että haastateltavat osallistuivat haastatteluun omasta vapaasta tahdostaan ja kertoivat haastattelussa juuri sen mitä itse halusivat kertoa. Tutkimustani he eivät ole lukeneet tai kommentoineet ennen tutkimuksen julkaisemista.

Laadullisen tutkimuksen perusvaatimus on, että tutkijalla on tutkimuksen tekemiseen riittävästi aikaa (Sarajärvi & Tuomi 2002, 139). Omassa tutkimuksessani olen tehnyt työtä hitaasti ja pitkän ajan kuluessa, lähinnä oman elämäni muutoksista ja ruuhkavuosista johtuen. Suuren perheen työssäkäyvänä äitinä olen asettanut lasteni tarpeet usein tutkimukseni edelle joten työn valmistuminen on vienyt paljon aikaa. Toisaalta olen kokenut hyväksi tiedon muokkautumisen alitajunnassa. Usein mietittyttämään jääneet asiat ovat olleet tauon jälkeen valmiina ja jäsenyteinä siirtyneet tietokoneelle. Olen myös työpaikkaa vaihtaessani päässyt konkreettisesti kokeilemaan tutkimuksessa tutustumiini aiheisiin työelämässä. Olen soveltanut vanhemmuuden roolikarttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessäni ja todennut roolikartan olevan aidosti helppokäyttöinen ja konkreettinen väline vanhemmuudesta keskustelemiseen. Ajallisia paineita tutkimuksen valmistumiseen on ollut lähinnä siinä valmistuuko tutkimus eikä niinkään siinä, käytetäänkö siihen riittävästi aikaa.

Arvioin itse tutkimukseni olevan korkeatasoinen ja eettisesti kestävä, sillä olen noudattanut kaikkia tuntemiani tieteellisen tutkimuksen periaatteita sekä pohtinut tekemiäni valintoja eettisesti. Tutkimukseni raportoin Satakunnan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti.

6 LYHYTAIKAISTEN PERHEHOITAJIEN KOKEMUKSIA

6.1 Taustatietoja

Perheet, joita tutkimukseeni haastattelin, olivat tehneet lastensuojelun lyhytaikaista perhehoitotyötä noin viisi vuotta. Tuona aikana oli ollut sijoitettuna toisessa perheessä 11 lasta ja toisessa perheessä 28 lasta, 1-3 kerrallaan. Sijoitettujen lasten ikä on vaihdellut 17 päivän ikäisestä 10 vuoden ikäiseen. Sijoitukset ovat kestäneet 30 päivästä puoleentoista vuoteen. Perheissä on useampia biologisia lapsia ja heistä osa on ollut alle 10-vuotiaita vanhempien aloittaessa lastensuojelun lyhytaikaisen perhehoitotyön. Molemmissa haastattelemissani perheissä isä käy työssä kodin ulkopuolella ja äiti on kotona huolehtimassa lyhytaikaisesti sijoitetuista lapsista tai päivystäjä. Haastattelin kaksi äitiä ja yhden isän.

6.2 Kokemuksia vanhemmuudesta, perheestä ja perhehoitajan työstä

6.2.1 Vanhemmuus

Vanhemmuudesta kysyessäni, haastatteleman sijaisvanhemmat nostivat esiin rakkauden, vastuun, läsnäolon, terveydestä, ympäristöstä ja kasvuolosuhteista huolehtimisen, huolenpidon, yhdessäolon, käytöstapojen ja sosiaalisten taitojen opettamisen, rajojen asettamisen, hellyyden ja sylin, arvojen välittämisen, tunteiden käsittelemisen sekä anteeksiantamisen ja –pyytämisen. Lisäksi muista vastauksista nousi esiin monia vanhemmuuden roolikarttaan kirjattuja vanhemmuuden keskeisiä osa-alueita. Tutkijana ajattelen, että vanhemmuuteen kuuluvat osa-alueet ovat niin itsestään sel-

viä, etteivät vanhemmat välttämättä osaa nimetä niitä vanhemmuuteen kuuluvaksi. Esimerkiksi ulkoilu ja vuorokausirytmistä sekä puhtaudesta huolehtiminen nousivat esiin muissa vastauksissa, vaikka näitä ei erikseen mainittu vanhemmuuteen kuuluvaksi. Vanhemmat ovat toisaalta voineet näiden esimerkkien sisältyvän myöskin vaikkapa terveydestä huolehtimiseen. Selkeästi kuitenkin jokainen vanhemmuuden roolikartassa esiintyvä motivaatio- ja tavoiterooli nousi esiin myös lyhytaikaisten sijaisvanhempien näkemyksessä vanhemmuudesta.

6.2.2 Biologisen vanhemmuuden ja sijaisvanhemmuuden eroja

Vanhemmuus lyhytaikaisessa perhehoitotyössä poikkeaa vastaajien mielestä joiltain osin biologisten lasten vanhemmuudesta. Vanhemmat kokivat sijoitettujen lasten kaipaavan tiukemmin valvottuja sääntöjä, biologisten lasten kanssa voi silloin tällöin joustaa, mutta sijoitettujen lasten kanssa ei.

”Omien lasten kans voi ehkä vähän joustaa ja silti ei tuu heti sitä kapinaa, että mähän kokeilen että voiko tää aina mennä läpi.”

Vanhemmat kokivat eroa olevan myös siinä, ettei lyhytaikaisesti sijoitettujen lasten kanssa ole samanlaista mahdollisuutta pitkäjänteisyyteen kuin omien lasten kanssa. Vanhemmat kokivat kuitenkin, että myös lyhyessä ajassa voi yllättävän paljon antaa eväitä elämää varten ja erityisesti pieni lapsi voi kehittyä todella paljon muutaman viikon aikana. Vanhemmat kokivat valtavan palkitsevana nähdä miten paljon lapsi voi kehittyä lyhyessäkin ajassa kun häntä siihen ohjataan.

”Kun oma laps on se kun se kasvaa sun mukana niinku siin päivästä toiseen ja ku se on viis-vuotias niin sä oot sen kans ollu viis vuotta.”

”Jotenkin tulee semmonen niinkun kauhee et hei nyt mun pitäis saada tää kaikki, tää koko paketti tolle päähän niinku tässä lyhyessä ajassa ja ja yllättävän paljonhan sitä onnistuukin.”

”Se oppi muutamassa viikossa kaikki nämä perusjutut.”

Kaikilla haastattelemillani vanhemmilla oli sama kokemus siitä, että mikäli lapsi on vain kiireellisen sijoituksen ajan 30 päivää heillä, ei välttämättä ehdi lapseen kiinty-

mään. Varsinkin isompien lasten kohdalla kiintymyssuhteen luomiseen menee enemmän aikaa, pienempien kanssa kiintyminen on nopeampaa koska he sijaisvanhempien kokemusten mukaan ovat tarvitsevämpia ja usein viettävät koko päivän sijaisperheessä isompien ollessa koulussa. Sijaisvanhemmat kuvailivat lyhyimpiä sijoitusjaksoja sanoilla:

”jotenki niinku että samalaista ku laps on päiväkodissa hoidossa”

”se on ollu tää semmosen pikku lomasen vaikka ihmisistä tuntuu jokka on taas sitte siä toisella puolen sitä aitaa että se on ollu tää iän kaiken jo.”

Myös klassiset vanhemmuuden määreet, rajoja ja rakkautta, nousi esiin molemmissa perheissä. Ensisijaisesti kuitenkin rakkaus.

”Rajat on tärkeitä, niin ne onki, mutta ne ei oo elintärkeitä siinä tilanteessa ku se (lapsi) tulee. Että se on se hoiva ja se että sillä (lapsella) on ensinnä alkaa oleen jonkinnäkönen hyvä olo.”

6.2.3 Vanhempien roolit

Äidin ja isän roolit nähtiin toisistaan poikkeavina. Molemmissa haastattelemisani perheissä arki pyöri isän käydessä kodin ulkopuolella töissä ja äidin hoitaessa kotona työtä lyhytaikaisena perhehoitajana. Äidin rooli nähtiin poikkeuksetta turvan antajana. Käytäntö siitä, miten turvallisuudentunne luodaan, vaihteli mutta jokainen vastaa jollain tavalla mainitsi äidin turvan antajana. Toisessa vastaajaperheessä turvan nähtiin löytyvän sylin ja huolehtimisen avulla, toisessa perheessä tiukkojen sääntöjen koettiin luovan turvallisuuden tunnetta. Äiti nähtiin myös säännönsanojana sekä arjen asioiden järjestelijänä ja päivittäisenä hoitajana. Äidin roolia kuvailtiin kaikkein rankimmaksi rooliksi, ”äiti on se joka antaa kaikkensa”. Äidin tärkeys nousi esiin kaikkien haastateltavien kohdalla, osassa myös veriside jota kukaan ei pysty korvaamaan.

Vastaajat kokivat isän rooliksi miehenmallina olemisen, isän mainittiin olevan vähän taka-alalla koska on päivät työssä. Samoin kuin äidinkin kohdalla, myös isän kohdalla esiin nousi näkymätön side joka syntyy geeniperimästä. Isän rooliin nähtiin kuuluvan myös johdonmukaisuus, turva, syli ja hauskuuttaminen.

Sijaisvanhemmat korostivat sitä, etteivät he yritäkään olla lapselle vanhempia vaan enemmänkin varavanhempia ja lisääikuisia, jotka huolehtivat lapsesta sen aikaa kun vanhemmat järjestävät asioitansa kuntoon. Lyhytaikaisessa sijaisperheessä myös pidetään syntymävanhemmat lasten mielessä puhumalla syntymävanhemmista, kuvilla ja puheluilla sekä mahdollisesti tapaamisilla. Lisäksi sijaisvanhemmat yrittävät pitää yllä lapsella positiivista ajatusta siitä, että hän on rakas ja tärkeä syntymävanhemmilleen.

”Yleensä me selitetään niille se asia, se aina selitetään vaik ois kuinka pieni että hoidetaan sua hyvin että äiti ja isi järjestää asioita.”

”Se pitää välittyä se tunne että he on silti tärkeitä niitten omille vanhemmille, koska se on ratkaseva tekijä.”

Haastattelemiini sijaisvanhemmat kokivat sekä sijaisvanhempien että syntymävanhempien roolien sopivan keskenään yhteen. Sijaisvanhemmat olivat yhtä mieltä siitä, että roolit muotoutuvat tilanteesta ja perheestä riippuen. Haastateltavat kokivat osalla syntymävanhemmista vanhemmuuden olevan hyvinkin hukassa ja sijaisvanhempien antavan mallia vanhempana olemisesta. Toisaalta jokainen perhe on erilainen ja haasteet voivat olla monenlaisia.

”Toisilla lapsilla niin huomaa että niillä ei oo minkäänlaista suhdetta niinku vanhempiinsa. Sitte tietysti on niitäki vanhempia et on tosi lämmin suhde mutta sit saattaa olla perushuolto tai tämmönen perushoito ihan retuperällä.”

”Mut on ihan ok vanhempia että on on ihan et saattaa olla hetkellisesti jotain häikkää miks laps on sijoitettu mutta tota kyllä ihan se vähän riippu vanhemmista, toisilla ei ei o mitään hajua mistään ja kaikki on ihan”

Haastateltavien huomio sijoitettujen lasten ja heidän vanhempiensa suhteessa oli kiinnittynyt siihen, etteivät sijoitetut lapset ikävöineet vanhempiaan. Myös lasten tarvitsevuus ja huomionhaku oli kiinnittänyt huomiota.

”Meil on 28 lasta ollu niin onko yks niinku ensimmäisenä yönä ettei saanu unta kun oli huolissaan äidistään. Et muuten ne on heti ku kotonansa, ei ne o moksiskaan.”

”Sehän on yks oire näillä huostaan otetuilla, että ne ei ikävöi.”

”Nää on sellasia niin tarvitavia jotka on ollu meilläki että ne olis lähteny ihan kenen tahansa tosta mukaan kun vaan olis saanu huomioo ja jutella ja kaikkee.”

6.2.4 Yhteistyö syntymävanhempien ja viranomaisten kanssa

Yhteistyö samoin kuin syntymävanhempien kiinnostus lasta kohtaan on tilannekohtaista. Parhaassa tapauksessa vanhemmat antavat ohjeita ja kertovat miten heillä on ollut tapana toimia, mutta yhtä hyvin voi olla että syntymävanhemmatkin ovat shokkitilassa sijoituksen vuoksi eivätkä pysty yhteistyöhön. Kasvatuskumppanuus ei haastattelemieni lyhytaikaisten sijaisvanhempien mukaan ole sellainen käsite, jota he käyttäisivät yhteistyöstään vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuus kuuluu haastateltujen mukaan enemmän pitkäaikaisiin sijoituksiin. Lyhytaikaisessa perhehoidossa enemmän käytetty käsite, on jaettu vanhemmuus.

”Aika harvoin niillä (syntymävanhemmilla) on minkäänlaisia valmiuksia tehdä minkäänlaista yhteistyötä niinku semmosta rakentavaa. Se vasta kehittyy sitte tän jakson aikana.”

”Jotenki niin ehkä mun mielestä jaettu vanhemmuus on se termi mun mielestä mitä mä ainakin ehkä käytän enemmän ku kasvatuskumppanuutta.”

Haastateltavat pohtivat myös omaa rooliaan syntymävanhempien tukijana. Yhteistyötä tehdään, mallia vanhemmuudesta annetaan ja tarvittaessa tuetaan mutta kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä että sijaisvanhemman on vedettävä raja siihen että on ensisijaisesti lasta varten ja syntymävanhempien tuki on perhehoidon tuki.

”Taikka mä aattelen näin et me ollaan lasta varten ja tietysti yhteistyötä tehdään mutta sitten ei saa kääntyä niin että me ollaan sen äidin joku tukihenkilö.”

”Mutta kyllähän tässä joutuu semmoseen rooliin usein että sä joudut tavallaan myös oleen semmosena jonkunlaisena selkänöjana sille vanhemmalle.”

Yhteistyön sekä vanhempien että viranomaisten kanssa ei katsottu vaikuttavan vanhemmuuteen. Toisten kanssa yhteistyö sujuu helpommin ja toisten kanssa on enemmän haasteita, mutta negatiivisesti kukaan haastatelluista ei yhteistyötä kommentoi-

nut. Haastattelemiani sijaisvanhemmat kokivat positiivisena ja selkeänä asiana sosiaalityöntekijän päätösvallan lapsen asioissa.

”Niin siinä mielessä on niinku hyvä et joku muu päättää ja sanoo et näin tehdään ja sit me tehdään sen mukaan.”

”Ite niinku ei tarvi ikinään päättää mitään taikka ei saakaan päättää että on aina joku niinku ja se on vanhemmillekin aina helppo sanoo voi kun mä en päättä tätä asiaa: Voi se sosiaalityöntekijä, voi ei nyt ei voida, täytyy vaan sieltä kysyä kuule, ei me voida keskenämme mitään päättää.”

6.2.5 Perheen rooli

Työ lyhytaikaisena perhehoitajana on hyvin kokonaisvaltaista. Kaikki haastateltavat kuvasivat työtä ”24h”, ”24/7” tai ”elää 100 prosenttisesti mukana”. Kaikki haastateltavat korostivat myös asenteen merkitystä. Työtä aloittaessa, pitää ymmärtää, että työssä on kokonaisvaltaisesti kiinni niin kauan kuin lapsi tarvitsee eikä ajanjakson pituutta voi etukäteen tietää.

”Se on ihan ehdottoman tärkeää että se asenne on jo valmiiks sellanen että tietää että tää ei oo sellasta työtä että sää voit niinku johki mennä kesken jotain humputteleen.”

Molemmissa haastattelemissani perheissä sijoitetut lapset tarpeineen sopivat hyvin perheen tavanomaiseen elämään, perheet sopeutuvat lapsen tarpeisiin ja toisaalta lapsi sopeutuu perheen tapoihin.

”On tavallista arkee.”

”Aina ku se tosta ovesta astuu tässä roolissa se laps niin siitä hetkestä se on meidän laps.”

Koko perhe on tavallaan työssä mukana ja vanhemmat huolehtivat koko perheen jakamisesta sekä siitä, että myös omien biologisten lasten tarpeisiin vastataan. Perheiden biologiset lapset odottavat myös päivystyspuhelimien soittoa ja kyselevät. Haastateltavat kertoivat lasten osaavan jopa paremmin suhtautua sijoitettujen lasten lähtöön kuin aikuisten. Kummassakaan perheessä biologiset lapset eivät olleet vanhempien aloittaessa työtä lyhytaikaisena perhehoitajana enää leikki-ikäisiä, minkä mo-

lemmat perheet kokivat hyvänä asiana. Perheiden biologiset lapset ovat käyttäytyneet asiallisesti sijoitettuja lapsia kohtaan ja olleet mukana myös hoivaamassa pienimpiä. Haastatellut kertoivat, että ärtymystä oli joskus herättänyt äidin tapa ostaa erilaisia asioita sijoitetuille lapsille ja että tyttären oli ollut vaikeampaa jakaa isä sijoitettujen lasten kanssa kuin äiti. Arjessa nämä asiat eivät kuitenkaan näkyneet. Haastattelemanni vanhemmat kokivat, että koska heidän biologiset lapsensa olivat jo vähän isompia, he eivät millään tavalla osoittaneet jos eivät ole pitäneet sijoitetuista lapsista. Molemmissa perheissä biologisilla lapsilla on ollut vapaus mennä omia menojaan jolloin se on ollut tapa väistyä sijoitettujen lasten alta. Toisessa perheessä oli myös tilaratkaisuilla tuettu biologisten lasten mahdollisuutta ottaa etäisyyttä sijoitettuihin lapsiin, yläkerta oli varattu vain heidän käyttöönsä. Myös päivystysprofiilissa perheet olivat ottaneet huomioon sen, että sijoitetut lapset olivat nuorempia kuin heidän omat lapsensa. Vanhemmat kokivat myös että lyhytaikainen perhehoito oli antanut biologisille lapsille myös eväitä omaan elämään.

”Jos mä oisin kokenu että ne (lapset ja puoliso) ei jaksu niin me oltais tää homma lopetettu. Sehän tässä mun mielestä niinku lyhytaikasudessa on se helppo että että ku ne lapset lähtee niin sä voit sen päätöksen tehdä että nyt me pidetään vaikka kolme kuukautta lomaa ja meille ei ketään tuu että tää oli nyt niin haastava juttu.”

”Kyllä ne (lapset)sitte taas jos pitkään päivystää niin: Eikö meille ketään tuu? Että kyllä ne tavallaan sitä odottaa ja kuka tulee ja että ku puhelin soi niin ne sanoo: Mayday mayday. Joo, hälytykset päälle.”

”Jos tulee jossain vaiheessa omia lapsia niin ei varmaan mee sormi suuhun ensimmäisestä itkemisestä.”

6.2.6 Lyhytaikaisen sijaisvanhemmuuden vaikutus parisuhteeseen ja lähiverkoston

Haastateltavat eivät juurikaan kertoneet sijoitettujen lasten vaikutuksesta parisuhteeseensa. Haastattelussa nousi esiin, etteivät lyhytaikaiset sijaisvanhemmat olleet ajatelleet työn vaikuttavan parisuhteeseen mitenkään erityisesti, ehkä suhdetta vähän rasittaa jos on erityisen haasteelliset lapset. Toisaalta haastatelluilla oli myös kokemus sijoituksesta, jonka aikana lyhytaikaisilla sijaisvanhemmilla on ollut aikaa toisilleen enemmän kuin pitkään aikaan. Lapsi oli kouluikäinen ja hänellä oli kavereita lähellä, joiden kanssa hän vietti aikaa. Lapsi meni kiltisti nukkumaan eikä tarvinnut

erityisempiä nukutusrituaaleja. Tutkijana tulkitsin, että parisuhdetta oli mahdollisesti valmennuksen aikana pohdittu ja lyhytaikaiseen perhehoitotyöhön lähdetty yhteisestä päätöksestä joten on mahdollista, ettei työ sen vuoksi tuonut parisuhteeseen erityisempiä haasteita.

Läheiset suhtautuvat perheiden sijaisperhetyöhön molemmissa haastattelemissani perheissä pääosin myönteisesti. Alussa läheisillekin piti antaa aikaa sopeutua työhön ja selittää ettei heille voinut kertoa juuri mitään tai ettei perhekään välttämättä tiennyt vastauksia heidän kysymyksiinsä.

”-Jääkö se (sijoitettu lapsi) ny asuun teille, oottekste ny ottanu sen? Silloin alussa oli.

-Sitte ku tosta kuulee miten niinku ne (läheiset) suhtautuu, että sillai niinku täällä vielä että ei oo niinku vielä sisäistäny että se (sijoitettu lapsi) on niinku perheenjäsen.

-Kyllä se ulkopuoliselle paljon vaikeempaa on ku meiän perheelle.”

Molemmat haastatellut perheet asuivat lähellä sukuaan joten päivystäminen ei ole rajoittanut heidän tavanomaista kyläilyään sukulaisilla. Haastattelemillani lyhytaikaisilla sijaisperheillä sen sijaan harvoin käy perheen omia vieraita, ystäviä ja tuttaviam. Haastateltujen mukaan vieraat kokevat heidän sijoitetut lapset kovaäänisiksi tai roikuviksi ja vieraat saattavat väsyä jo siihen, että lapset vaativat koko ajan huomiota. Molemmat perheet olivat kiinnittäneet huomiota siihen, että ennen työn alkamista heidän omia vieraita kävi paljon enemmän. Perheiden vieraat ovat usein työhön liittyviä, sosiaalityöntekijöitä ja lasten vanhempia. Läheisimmät sukulaiset kyllä vierailivat ja perheet saattoivat saada heiltä myös käytännön apua auton lainaamisen ja lastenhoitoavun muodossa. Perheet kokivat, että kun heillä on vain kouluikäisiä lapsia, voivat vierailutkin olla rauhallisempia koska isommat lapset eivät samalla tavalla tarvitse koko ajan syliä ja huomiota. Toisaalta perheet kokivat myös, etteivät he erityisemmin vieraita kaipaakaan ja koska arki on melko aikataulutettua, ei vierailuille välttämättä olisi aikaakaan. Erityisempiin tilanteisiin, esimerkiksi juhliin, ovat perheet olleet tervetulleita myös sijoitettujen lasten kanssa. Toinen perhe mainitsi myös miten naapuritkin ovat avosylin ottaneet sijoitetut lapset vastaan, lapset ovat voineet kyläillä naapureissa ja naapurien lapset ovat voineet tulla heille.

”Meillä käy hirveesti, varsinkin sossuja. Justiin katottiin että ei ne vieraat paljo muita sitte ookaan.”

”Ei ei o koskaan kukaan sanonu et älkää tulko.”

6.2.7 Ammatillisuus

Kaikki haastatellut kokivat toimivansa työssään ammatillisesti. Haastatellut katsoivat ammatillisuuteen kuuluvan oppimisen ja vankan aikuisuuden sekä kyvyn erottaa oleellinen epäolennaisesta.

”Ei tarkota sitä kuitenkaan että sun täytyy suhtautua siihen tunteettomasti vaan tunteet saa olla siinä mukana mut sun täytyy tavallaan pystyä niinku jotenki eritteleen se että ja analysoimaan mielessä kuitenkin että mikä on oleellista ja mikä ei.”

”Se ammatillisuus on sitä että ei ota itteensä, on se vanhempi ja pysyy aikuisena. Ei päästä läpi semmosta sen lapsen vaikeeta käytöstä ja pitää sen lapsen aina että se on lapsi ja se on se jota on kohdeltu kaltoin tai kärsii tai vaikka se ois kuinka mahdoton ja vaikee niin pitää olla se aikuinen.”

”Se on myös sitä ammatillisuutta että ymmärtää että tarvitsee apua eikä tarvi yksin pärjätä.”

Haastateltavien puheesta löydän monia tapoja ja työvälineitä joiden tutkijana miellän tukevan ammatillisuutta. Haastateltujen puheesta voi myös kuulla asioita joista he puhuvat luontevasti osana työtään, mutta joiden sisäistäminen on mielestäni vaatinut asian syvempää ymmärtämistä.

”Se on sen oikeusturvan takia sillai että ku me...”

”Kun sä joudut siinä niinku siinä lyhyessä ajassa omaksuun ja niinku pääseen siihen lapseen sisälle. Kun oma laps on se kun se kasvaa sun mukanas niinku siin päivästä toiseen ja ku se on 5-vuotias niin sä oot sen kans ollu viis vuotta. Mutta tää laps ku on täälä ollu kaks viikkoo niin totta kai sitä pitää niinku lukee ja tuntosarvet olla hereillä että kuunnella ja kattella .”

Perheet kertovat havainnoivansa lapsia ja täyttävänsä heistä havainnointilomakkeen sosiaalityöntekijän käyttöön. Perheet myös kirjaavat lapsen puhetta, mikäli katsovat

sen tarpeelliseksi tai puhe herättää sijaisvanhemmissa ihmetystä tai huolta, jotta asiantuntijat voivat hyödyntää sitaatteja. Haastatellut kertovat asettavansa tavoitteita ja etsivät aktiivisesti arjen tilanteisiin erilaisia ratkaisuja.

”Meidän tehtävähän on kun se laps on ollu meillä sen pari kolme viikkoa niin siinä vaiheessa tehdä semmonen havainnointilomake täyttää missä on aina ikä joka eri ikäisille lapsille on eri tyyppisiä kysymyksiä.”

”Tavallaan tässä arjessa joutuu itekki miettiin sitte kaikkia tavoitteita miten pääsisi eteenpäin.”

”Sitä pitää pystyä oppia soveltamaan.”

Perheet ovat hyvin sitoutuneita tekemäänsä työhön ja kehittävät omaa osaamistaan työnohjausryhmässä, erilaisissa koulutuksissa ja hyödyntämällä saatavilla olevaa asiantuntija-apua. Työnohjausryhmässä on myös keskusteltu keskustelunaiheiden sisällöstä ja siitä miten keskustelunaiheet ovat kehittyneet ryhmän jäsenten kehittyessä.

6.2.8 Yhteistyö ja tuki

Haastattelemani perheet kokivat perhehoidon tuelta ja muilta yhteistyökumppaneilta saamansa tuen tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Erityisesti perhehoidon tuki nousi puheissa esiin vahvana tuen antajana, mutta myös erityisosaajien tukea ja työnohjausryhmän tukea arvostettiin. Yhteistyökumppaneiden tuki oli keskustelua, havaintojen tulkintaa ja vahvistusta siihen että perhehoitaja oli oikealla tiellä. Molemmat haastatelluista perheistä koki myös työnohjausryhmästä saadun vertaistuen arvokkaana. Haastatellut mainitsivat Pride-koulutuksesta saadut tiedot erityisesti uran alussa ehdottoman tarpeellisiksi. Haasteellisten sisarusten sijoituksen aikana saatu konkreettinen kotiapu koettiin myös olleen hyödyksi tulleen tarpeeseen.

Perhehoidon tuki näkyi lyhytaikaisten sijaisperheiden arjessa monella tavalla ja heidän tukensa nousi muita enemmän esiin monella eri tavalla ollen sekä henkistä että käytännöllistä. Perhehoidon tuki käy tapaamassa lasta ja pitää perhehoitajaan yhteyttä puhelimitse kuulumisia kysellen. Jos perheellä ei ole lasta sijoitettuna, perhehoidon tuki pitää yhteyttä viikoittain ja ilmoittaa perheelle minkälaisella varotusajalla perhe päivystää. Lapsen lähdön jälkeen perhehoidon tuen kanssa käydään loppukes-

kustelu, jossa pohditaan miten sijoitus sujui, millaisia tuntemuksia perhehoitajalle jäi ja miten olisi voinut toimia toisella tavalla. Perhehoidon tuki on mukana neuvotte- luissa ja tuen kautta on mahdollista saada myös konkreettista apua arkipäivän suju- miseen. Haastateltavien vastauksista tulkitsin, että haastatellut arvostivat erityisesti sitä, että perhehoidon tukeen voi aina, vuorokauden ympäri, soittaa ja kysyä neuvoa tai saada jonkun hetkiseksi kuuntelemaan. Myös käytännön apua arvostettiin, perhe- hoidon tuki voi sopia vanhempien kanssa lasta koskevasta asiasta ilman että sijais- vanhemman tarvitsee käyttää aikaa puhelimesta keskusteluun tai perhehoidon tuki voi sijoituksen alussa hoitaa lapsen kuulumisten kertomisen syntymävanhemmille jolloin sijaisvanhemmat voivat rauhassa keskittyä lapsen hoitamiseen.

”Joka päivä voi soittaa jos on jotain semmosta ongelmaa tai kysyttävää tai vaikka siis voi jos on semmonen väsyny”

”Siis sieltä (perhehoidon tuelta) voi aina, aina kysyä voi ja tota niinku ja just niinku että jos tulee jotain äkkinäistä niin siä on 24 h voi aina soittaa ja kysyä että mitä tehdään.”

6.3 Kokemuksia arjesta, haasteista ja voimavaroista

6.3.1 Tavallista arkea

Arkipäivänsä lyhytaikaiset sijaisvanhemmat kertoivat muotoutuvan sijoitettujen las- ten tarpeiden mukaan. Haastatellut kuvailivat arkeaan: ”Ihan ihan perusarkea mitä kotona on”. Päivän kulku riippuu siitä, onko sijoitettuna kouluikäisiä vai nuorempia lapsia. Päivä rytmittyy ruokailuiden, koululaisilla ja isällä työ- ja kouluaikojen mu- kaan, pienillä lapsilla ulkoilu- ja päiväuniaikojen mukaan. Sijoitetuista lapsista riip- puu, millaiseksi arki muotoutuu. Aivan pienten vauvojen kanssa myös yöllä käyte- tään paljon aikaa perushoittoon ja joidenkin lasten kanssa on erittäin tärkeää huolehtia arjen rytmistä kellon tarkasti.

”Oli kaheksanviikkosia niin sittenhän se pyöri ihan täysin niitten ympärillä.”

”Jos on sen ikäisiä että tota eivät käy päiväkodissa tai sitten että ei o tarvetta käydä päiväkodissa niin sitten ne on mun kans täällä ja sit vähän niinku päi- väkotirytmä, mennään ulos ja samanlainen.”

”Sitte vaan pikkuhiljaa ruveta opettaan siihen mikä siltä sen ikäiseltä lapselta periaatteessa niinku kuulus toimia.”

”Mutta aina siis hyvin vaihtelee nimenomaan sen tilanteen mukaan et mikä se on se laps.”

Yhteydenpito vanhempiin ja muihin läheisiin esimerkiksi isovanhempiin kuuluu myös lyhytaikaisten sijaisperheiden arkeen ja sijaisvanhemmat huolehtivat että sovituina aikoina yhteyttä pidetään. Iltaisin perheet kertoivat muun muassa leikkivänsä tai käyvänsä kaupassa. Haastatteluissa nousi esiin, miten tärkeää täysipainoinen ja itse valmistettu ruoka on sijoitetuille lapsille ollut joten arjessa kuluu paljon aikaa ruuan valmistukseen. Myös lasten kuljettamiseen ja lasten asioiden hoitamiseen kuuluu haastateltujen mukaan yllättävän paljon aikaa.

Arkeen sisältyy toisinaan kiireen tuntua ja perheissä koettiin että kalenteri on tarpeellinen apuväline. Kiireen tuntu syntyi molemmissa perheissä siitä, että viikon aikana oli useita päiviä joissa oli ohjelmaa. Menoja kertyi lapsesta riippuen, mutta erityisesti silloin jos sijoitettuna oli sisaruksia tai lapsi sairasteli tai oli hoitamattomia terveydenhuollon käynnejä. Kalenteria täyttivät myös terapiakäynnit, palaverit ja tapaamiset. Tukijoukkoina ja lapsenhoitoapuna esimerkiksi palaverien aikana haastatellut ovat käyttäneet perheen biologista esikoista. Apuna on käytetty myös sijaisvanhempien omia vanhempia ja joskus apuun on saatu MLL:n lastenhoitaja. Muita lastenhoitajia perheet eivät maininneet.

6.3.2 Monenlaisia tunteita

Arkeen sisältyy tavanomaisen toiminnan ja ajoittaisen kiireen lisäksi monenlaisia tunteita, haasteita ja voimavaroja. Arjessa iloa tuottaa lapsen kehityksen seuraaminen ja työssä palkitsee arjesta selviytyminen. Positiivisen palautteen koettiin olevan hyvä väline tuottamaan tuloksia. Perhehoitajat itse saavat voimia positiivisesta palautteesta ja sijoitettuja lapsia voidaan auttaa toimimaan halutulla tavalla positiivista palautetta käyttämällä, konkreettisesti esimerkiksi tarrataulun avulla.

”Mut siis tavallaan se positiivinen palaute se on yks semmonen mikä on aika tärkeä tietysti aina.”

”Nää lapset on et ne ei välttämättä oo positiivista palautetta saanu että kyl- lähän toiset siis janoo sitä että niitä kehutaan.”

Tunteita arjessa näyttävät sekä lapset että aikuiset. Aikuinen voi tietenkin näyttää ja sanoa olevansa surullinen, vihainen, kiukkuinen tai ilkeäkin, mutta aikuinen myös varoo, ettei näytä tunteitaan liian rajusti. Toisessa perheessä oli käytäntönä, ettei nukkumaan mennä riidoissa, vaan ennen unia riidat piti sopia. Lapsille opetettiin että myös aikuinen voi pyytää anteeksi ja lapsille selitetään miksi tunne oli olemassa. Lasten tunteita sijaisvanhemmat joutuvat luonnollisesti myös rajoittamaan niin kuin lapsiperheen arjessa tavallisestikin. Haastattelemissani perheissä tuttua olivat myös apaattiset, masentuneet ja puhumattomat lapset, joiden kanssa tunnetyö oli päinvas- taista. Pääpainona työssä on kuitenkin positiivisen ilmapiirin luominen ja sellaisten asioiden tekeminen mikä sai lapsetkin hyvälle mielelle.

”Mun on helpompi rajottaa riehuvia lapsia ku herättää henkiin tällöisiä omissa oloissa olevia.”

”Eikä ei kannata mitään niinku ikinä pinnaa kiristää turhaan, me ollaan kauheen sillai varmaan tultuki lepposiks niin monissa asioissa sitten että.”

Sijaisvanhemmille työssä raskasta on luopua sellaisista lapsista jotka ovat olleet si- joitettuna perheeseen pitkän ajan. Erityisesti kaikkein nuorimmat lapset muodostivat vahvan kiintymyssuhteen ja siitä luopuminen on lyhytaikaisille sijaisvanhemmille raskasta.

”Siin on se erotuska on hirvee.”

”Mitä pienempi lapsi sitä isompi se (erotuska) on vaan.”

”Sit ku ne on pitkään niin niin mulle on hirveen raskasta kun ne lähtee.”

Raskasta sijaisvanhemmille voi olla myös syntymävanhemmilta saatu kritiikki. Haas- tatellut kokivat neuvottelut henkisesti raskaina, vaikka päätökset olisivatkin olleet hyviä. Neuvotteluista raskaita tekee se, ettei etukäteen voi tietää millaisia päätöksistä tulee tai mitä neuvottelussa lopultakin käsitellään. Neuvotteluissa lyhytaikaisten si-

jaisvanhempien rooli on olla kertomassa lapsista ja sopimassa jatkosta, mutta heidän asiansa on vain pieni osa neuvottelun sisällöstä. Neuvottelussa saatetaan käsitellä sellaisiakin asioita joita sijaisvanhemmat eivät haluaisi kuulla, mutta paikallaolo on välttämätöntä joten neuvottelu saattaa tuntua myös ahdistavalta.

Syntymävanhempien lapsille tuottamat pettymykset tuntuvat lyhytaikaisessa perhehoidossa ja näitä tunteita sijaisvanhemmat käsittelevät lasten kanssa sekä tasaavat lapsen kokemaa pettymystä ja tuskaa. Haastatellut mainitsivat turhauttavana seurata sivusta miten sosiaalityöntekijöillä ei ole aikaa perehtyä kunnolla lapsen asiaan eikä kalenterissa ole tilaa. Uran alussa sijaisvanhemmilla oli ollut vaikeaa ymmärtää miten sosiaalityöntekijät pystyivät neuvotteluissa tekemään päätöksiä sellaisen lapsen elämästä, jota eivät olleet edes nähneet. Työn jatkuessa asiaan on turtunut, mutta haastatteluhetkelläkin muistot olivat hyvin tunteita herättäviä.

”Ku tuntu sillai jotenki se tuntu kummalliselta että ku ne puhuu niistä lapsista ne sossut eikä ne oo ees nähny niitä, siis nähny edes. Se tuntu alussa, nyt siihen on jo tottunu ku se on niin monta kertaa tapahtunu ettei ne tiä kestä ne puhuu.”

Joskus huolta tuottaa lapsen siirtyminen lyhytaikaisesta sijaisperheestä kotiin tai pitkäaikaiseen sijoituspaikkaan. Lyhytaikaiset sijaisvanhemmat olisivat toivoneet toisenlaista päätöstä. Tällaisissa tilanteissa haastatellut olivat tietoisesti opetelleet jättämään ajatukset taakseen.

6.3.3 Haasteet ja voimavarat

Haasteet ja voimavarat sekä tunteiden osoittaminen osoittautui hyvin perhe- ja vanhempikohtaiseksi asiaksi. Toinen kokee asiat eri tavalla kuin toinen. Ensisijaisesti haasteiksi nousivat jaksaminen ja todella haasteelliset lapset. Haasteelliset lapset voivat eri perheissä olla erilaisia, yksi perhe voi kokea vetäytyvät lapset haastavamiksi kuin riehuvat lapset mutta toinen perhe voi kokea juuri päinvastoin.

”siis se jaksaminen on tietenki aina ja se että ku sä joudut kuitenkin elään niinku oleen siinä 100 prosenttisesti mukana et sää voi tässä niinku himmaila”

”Monta kertaahan sitte se haaste on tavallaan siinä että kestää sen että näkee että toisella (syntymävanhemmalla) ei o niinku mitään niinku valmiuksia mihinkään.”

”niinku itelleni haasteellisena pidän tämmöset syrjäänvetäytyvät lapset”

Kaikki haastatellut kokivat, että lyhytaikaisessa perhehoidossa jaksamista tukee se, että kun lapset lähtevät, voi joka kerran jälkeen miettiä: pidänpö pitkän loman, lope-tanko työn vai saanko voimia siitä, että seuraava lapsi tulee. Työn määräaikaisuus tuo voimia myös haastavien lasten kanssa toimimiseen. Lyhyen jakson jaksaa kun ei tarvitse jaksaa loputtomiin.

”Tää aika menee tässä ny mitä tarvii mutta ku tietää että tää loppuu kohta niin jaksaa.”

Työ on hyvin sitovaa ja kokonaisvaltaista ja haastatteluista kävi ilmi, että perheet olivatkin pohtineet jaksamista sekä aktiivisesti etsineet ratkaisuja kuormittaneisiin tilanteisiin. Tutkijana ajattelen, että työhön sisältyy paljon tunnetyötä, mikä käsittelemättömänä voi vähentää jaksamista. Työn sitovuus näkyy myös matkustamisessa. Haastatteluissa tuli esiin matkustamisen vaikeus, matkaa ei voi varata etukäteen koska sijoituksen päättymisaika on epävarma. Lapsesta huolehditaan tarvittava aika. Perheestä ja perheen tavoista riippuu miten perhe matkustamisen kokee. Joillekin perheille matkustamisen hankaluus ei tuota ongelmaa sillä lomalla halutaan olla kotona. Toisille perheille matkustaminen olisi mieluisaa ja matkustamisen hankaluus näkyy työn huonona puolena. Perheiden tilanteista riippuen haasteetkin voivat siis olla hyvin erilaisia.

Voimavaroja työhön löytyi paljon. Haastatellut kuvailivat työn olevan antoisaa ja molempien perheiden äidit nauttivat kun saivat tehdä työtä kotona. Työssä palkitsee lapsen kehityksen seuraaminen ja arjesta selviäminen myös haasteellisten lasten kanssa.

”Näkee niinku kättensä jäljen.”

”Se on oman työn kannalta palkitsevaa kun näkee sen valtavan kehityksen.”

*”Ilmeisesti mulle tuli siinä kuitenkin tämmönen pieni kotisyrjäytyminen siinä kotona lastenhoidossa että se jäi niinkun päälle etten mä muuten sitä voi se-
littää miks mä tästä niin tykkään”*

Työn haastavuus nousi myös eteenpäinvieväksi voimaksi. Työ tuntuu palkitsevalta kun perheelle osoitetaan luottamusta sijoittamalla perheeseen haastavia lapsia. Voimavaroja kartutti haastateltavien mielestä myös omat harrastukset, työnohjaus, parisuhde, perhehoidon tuki ja sosiaalityöntekijän vastuu. Myös koulutukset ja tilaisuudet, joissa voi tavata muita samaa työtä tekeviä, antoivat voimia työhön. Osa haastatelluista koki päivystysajan antavan voimia, osa koki päivystyksen välttämättömänä pahana.

”Toiset sanoo että päivystäminen on raskasta, mulle se ei oo raskasta. Mun mielestä mä on silloin lomalla. Mua ei haittaa onko mulla puhelin, tuleeko meille tunnin päästä joku, ei haittaa se tulee sitten.”

”Mä en niinku siitä päivystyksestä tykkää kuitenkaan.”

Voimia eron tuskaan haastatellut kertoivat saavansa siitä, että uusi lapsi saapuu perheeseen jolloin edellistä ei ehdi ikävöidä niin paljoa. Haastatellut saivat voimia myös muisteluhetkistä jolloin lyhytaikainen sijaisvanhempi muistelee heillä olleita lapsia, katselee kuvia ja nostaa mieleen hetkiä lapsen heillä viettämästä ajasta. Onnistumisen tunteita lyhytaikaisissa sijaisvanhemmissa herää kun lapsi ilman huolta palaa omaan kotiin.

”Se on onnistuminen ku se (sijoitettu lapsi) palaa kotiin.”

Läpi molempien haastattelujen kaiken takana loisti huumori, positiivisuus ja arvostus kaikkia ihmisiä kohtaan. Tällaisille ihmisille haastava työ lyhytaikaisena perhehoitajana sopiikin! Perheet kokivat työnsä positiivisena ja palkitsevana vaikkakin sitovana. Haastatteluista tulkitsin etteivät perheet kokeneet työtään raskaana, vaikka se toisaalta sitä heidän kertomansa mukaan myös olikin. Perheillä oli hyvät valmiudet kohdata haasteita ja he saivat myös voimaa haastavien tilanteiden selvittämisestä. Haastatteluista mieleen jäi positiivisuus, arjesta pienistä iloista nauttiminen, huumori sekä kunnioitus ja arvostus ihmisiä kohtaan.

6.3.4 Haastateltujen pohdintaa pitkäaikaisesta sijaisvanhemmuudesta

Molemmissa haastatelluissa perheissä esiin nousi vertailu pitkäaikaisiin sijaisperheisiin. Molemmat perheet kokivat arveluttavana tilanteen, jossa pitkäaikaiseksi sijaisperheeksi haluavat, joutuvat tekemään valintansa lapsesta asiapapereiden perusteella. Kaikki haastatellut kokivat lyhytaikaisen perhehoidon hienona mahdollisuutena tutustua sijoitettuun lapseen ja jos lapsi tarvitsee pitkäaikaisen sijoituspaikan, voi perhe miettiä olisiko lapsi heidän perheeseen sopiva.

”Kun ne joutuu tekeen ne päätökset papereitten perusteella niin tässä hommassa tavallaan niin ku tässä näkee sen lapsen koko ajan ja se on sen kuukauden vähintään tässä niin sää kyllä näet heti että kolahtaakse vai eiks se kolahta.”

”Tää on paras tapa niinkun päästä siihen että hei nyt tää laps että tää, tää me halutaan.”

”Sen mä oon niinku aatellu, että mikä niinku mun mielestä ku pitkäaikaseks sijaisperheeks ryhtyy, niin mä oon aina aatellu, että mun mielestä pitäis ensiks olla päivystävä sijaiperhe ennen ku rupee pitkäaikaseks sijaiperheeks. Että mun mielestä sillä vähennettäis niinkun paljon sitä, että moni pitkäaikaseks sijaiperheeks ryhtyvä ei tiedä mihin ryhtyy, ja sitten ehkä se voi olla niin suuri järkytys joko heidän omille lapsille tai heille itselleen kuinka tarvitsevia lapsia heille voi tulla, että sitten niitä lapsia joudutaan uudelleen sijoittaa.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkimustani varten tekemäni haastattelut onnistuivat paremmin kuin itse osasin odottaa. Kiitän tästä erityisesti haastateltaviani, jotka jännityksestäni ja kompuroivista haastattelukysymyksistäni huolimatta vastasivat sekä laajasti että syvällisesti, puheen tavallista ymmärrettävää suomenkieltä ja välttäen erityissanastoa, jota olisi pitänyt tarkentaa. Haastateltavat vastasivat luontevasti ja kertoivat monia teemoihini liittyviä asioita ilman, että minun tarvitsi edes kysyä. Koin saaneeni aitoja, rehellisiä vastauksia ihmisiltä jotka aidosti haluavat työtään kehittää ja siksi suostuivat haastatteluun ja sekä avasivat kotinsa oven minulle.

Haastatteluissani käsiteltävät teemat olivat selvästi haastateltaville hyvin jokapäiväisiä ja itsestään selviä, mutta toisaalta kysymykset olivat vaikeita koska käsitelivät asioita joita ei aina tule arjessa pohtineeksi.

”Vaikeita kysymyksiä, sulla on isoja kysymyksiä.”

”Se on niin itsestään selvää, että tohon oli ihan suorastaan vaikeeta vastata.”

Vanhemmuuden roolikartan kaikki motivaatio- ja tavoiteroolit nousivat esiin haastateltujen vastauksissa, osa selkeästi nimettynä ja osa tekojen kautta ilmaistuna. Vanhemmuuden roolit kuuluivat haastateltujen kokemuksissa ja yksittäisistä tapauksista kerrottaessa voin huomata miten haastateltavani käytännössä mukauttivat roolejaan lapsen tarpeiden mukaan. Kaikki haastateltavat kokivat myös vanhemmuuden olevan heille sijoitettujen lasten vanhemmilla jollain tavalla hukassa, toisilla enemmän ja toisilla vähemmän. Vanhemmuuden jakaminen syntymävanhempien kanssa ei muuttanut roolikartan osa-alueita vaan kaikki roolit olivat jollain tavalla käytössä myös lyhytaikaisissa sijoituksissa. Sen sijaan vanhemmuuden eri ulottuvuuksista lyhytaikaisille vanhemmille jää vain sosiaalinen vanhemmuus ja sekin voi lyhyimmissä sijoituksissa olla vähäistä. Lyhytaikaiset sijaisvanhemmat korostivat sekä minulle haastattelijana että sijoitetuille lapsille, että ovat vain varavanhempia ja huolehtivat lapsesta sen ajan kuin syntymävanhemmat järjestelivät asioitaan.

Vanhemmuuden jakaminen onnistuu haastateltujen mukaan toisilta syntymävanhemmilta paremmin kuin toisilta ja lyhytaikaisen sijoituksen aikana harjoitellaan rakentavaa yhteistyötä. Yhteistyön syntymävanhempien ja viranomaisien kanssa ei katsottu vaikuttavan vanhemmuuteen ja kaikki haastateltavat pitivät positiivisena asiana sosiaalityöntekijän päätösvallan lapsen asioissa.

Kaikkein vahvimmin haastatteluissa esiin nousi työn sitovuus. Kaikki haastatellut korostivat asenteen merkitystä, sitä että ennen työhön ryhtymistä tulee olla valmis viihtymään kotona ja sitoutumaan työhön. Ennen työn aloittamista pitää ymmärtää, että työtä ei voi jättää kesken ja lapsesta huolehditaan tarvittava aika, jota ei voi etukäteen tietää. Haastatellut vertasivat omaa työtään pitkäaikaisten sijaisvanhempien tekemään työhön ja kaikki kokivat saavansa voimia työhön haastavien lasten kanssa

juurikin siitä tietoisuudesta, että lapsi jonain päivänä siirtyy joko takaisin syntymävanhemmilleen tai pitkäaikaiseen sijoituspaikkaan.

Kaikilla haastatelluilla oli kokemus siitä, ettei työ sitovuudestaan huolimatta ollut vaikuttanut heidän omaan biologiseen perheeseensä kovin paljoa. Haastatellut kokivat biologisten lastensa suhtautuneen ymmärtävästi sijoitettuja lapsia kohtaan ja he yleensä odottavat innolla päivystyspuhelimien soittoa. Molemmissa haastatelluissa perheissä sijoitetut lapset olivat selvästi perheen biologisia lapsia nuorempia ja tämän perheet kokivat olleen hyvä asia ja tukeneen biologisten lasten positiivista suhtautumista sijoitettuihin lapsiin.

Vaikka työ lyhytaikaisena perhehoitajana on osa arkielämää, kokivat kaikki haastatellut toimivansa työssään ammatillisesti. Perheet kokivat ammatillisuuden näkyvän vahvana aikuisuutena, havainnointina, uuden oppimisena ja opitun soveltamisena, kykyinä erottaa olennaisen epäolennaisesta ja rohkeutena ottaa vastaan apua. Myös itse kuulin haastatteluissa vahvaa ammatillista puhetta; vanhemmuutta ja omaa työtä oli selkeästi pohdittu aiemminkin. Haastatellut asettivat omalle työlleen tavoitteita ja huolehtivat jaksamisestaan. Haastatellut kertoivat avoimesti omista vahvuuksistaan ja heikkouksistaan sekä tavoista pyrkiä vieläkin parempaan osaamiseen työssä. Monista haastateltujen kertomista asioista saatoin kuulla uskomattoman vahvan sitoutumisen työhön ja halun tehdä työ paremmin kuin hyvin. Omasta mielestäni pyrkimys laadukkaaseen työhön, siihen tarvittavan tiedon ja työmenetelmien hankkiminen jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisesti sekä olemassa olevan tiedon soveltaminen kertoo vahvasta ammatillisesta osaamisesta.

Arkipäivästä esiin nousivat tavallinen arki ja arjen rytmittäminen sijoitetun lapsen tarpeiden mukaan. Arki muotoutuu erilaiseksi riippuen sijoitetun lapsen tarpeista, vauvaikäisen kanssa arki on toisenlaista kuin kouluikäisen kanssa. Arjessa haasteita tuottaa jaksaminen, kiireentunne, haasteelliset lapset, eron hetket ja monenlaiset tunteet joita työssä pitää käsitellä. Molemmille perheille kiireen tunne oli tuttu, mutta ratkaisuksi oli etsitty keinoja hallita kiirettä. Samoin haasteelliset lapset ja eron hetket lasten lähtiessä lyhytaikaisesta sijaisperheestä tuntui molemmissa perheissä raskealta. Perheiden erilaisuus näkyy ratkaisuissa ja siinä, minkälaiset lapset tuntuvat haasteellisilta sekä millaiset asiat koettelevat jaksamista. Siinä missä toinen tarvitsee

lapsen lähdön jälkeen lomaa, toinen kaipaa uutta sijoitusta johon voi syventyä ja vaikka toinen perhe voi kokea haasteellisiksi lapsiksi riehuvat lapset, toinen kokee haasteellisiksi vetäytyvät lapset. Haasteiden voittaminen tuottaa laadukasta perhehoitoa. Siksi tutkijana ajattelenkin, että perheiden itsetuntemukseen on hyvä panostaa ja yhdessä perheen kanssa miettiä mitkä asiat perhe kokee haasteellisiksi, millaista tukea perheet haasteellisiin tilanteisiin kaipaavat ja miten voimavaroja voi lisätä. Näihin pohdintoihin tulee tietenkin varata aikaa joten valmennuksessa aloitettua työtä on hyvä jatkaa myös työn rinnalla. Tällä hetkellä näin tapahtuukin sekä työnohjauksen että loppupalaverien muodossa. Tutkijana tulkitsen, että perheet saivat voimia tunteissaan omia vahvuuksiaan ja ymmärtäessään omia heikkouksiaan. Perheet ovat siis erilaisia lyhytaikaisessa perhehoidossakin, näin on mahdollista löytää jokaisen lapsen tarpeita parhaiten vastaava lyhytaikainen sijaisperhe.

Voimavaroista voimakkaimmin esiin nousi työn antoisuus. Molemmat haastatellut äidit nauttivat kun saivat tehdä työtään kotona ja saivat voimavaroja arjen sujumisesta. Mielenkiintoisesti työn haastavuus nousi esiin myös voimavarana. Työssään pystyi haastamaan itsensä ja oli palkitsevaa huomata, että perheelle osoitetaan luottamusta sijoittamalla heille haastavia lapsia. Yhteistyökumppaneilta sekä työnohjausryhmästä saatu tuki tuotti myös voimavaroja ja lisäksi jokaisella haastateltavalla oli omia henkilökohtaisia tapoja kerätä voimia. Haastattelijana kuulin huumorin sekä ratkaisukeskeisen ja positiivisen asenteen tulevan esiin kaikissa vastauksissa ja uskoisin näillä asenteilla olevan myös vaikutusta työssä jaksamiseen.

Tutkimuksessani haastattelin kolmea lyhytaikaista perhehoitajaa. Tutkimukseni kertoo heidän kokemuksistaan eikä tutkimuksen tuloksia voi yleistää. Mielestäni tutkimus kuitenkin antaa välähdyksen siitä, millaisia kokemuksia lyhytaikaisilla perhehoitajilla voi työstään olla. Erityisen mielenkiintoista tutkimuksessa oli huomata miten haastatelluilla voi olla sama kokemus esimerkiksi siitä, että haasteelliset lapset vievät voimavaroja, mutta se minkälaiset lapset kokee haasteellisiksi voi poiketa toisen käsityksestä huomattavasti. Haastatteluissa vahvasti esiin nousi tutkimusaiheeni vierestä lasten tarvitsevuus ja huoli siitä, ymmärtävätkö pitkäaikaiseksi sijaisvanhemmiksi ryhtyvät millaiseen työhön ovat ryhtymässä. Kaikki haastatellut kokivat, että PRIDE-valmennus on tarpeen, mutta siitäkin huolimatta lyhytaikainen perhehoito voisi olla hyvä tapa tutustua siihen miten tarvitsevia lapsia sijoitukseen voi todella tulla. Tämä

voisi olla jatkossa mielenkiintoinen aihe perhehoitoon liittyvässä tutkimustyössä. Mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla myös miten lyhytaikaisesti sijoitettu lapsi itse kokee sijoituksen.

8 LOPUKSI

Tie opinnäytetyön aiheen esittämisestä tutkimuksen viimeisenkin pisteen kirjoittamiseen on ollut pitkä ja työläs. Oppimiskokemukseni tutkimuksestani on työläydestään huolimatta ollut positiivinen. Olen tutkimusta tehdessäni päässyt ylittämään itseni, kokeilemaan haastattelun tekemistä sekä sukeltamaan syvälle siihen mitä on vanhemmuus arjessa ja miten merkityksellinen instituutio perhe on sekä yhteiskunnallisesti että yksilölle. Ammatilliseen vanhemmuuteen liittyy joiltain, ehkä melko mitätömiltäkin osin, elementtejä joita muilta vanhemmilta ei edellytetä. Lyhytaikainen sijaisvanhemmuus on kuin mikä tahansa työ, alussa on enemmän haasteita ja työtä tekemällä oppii. Vanhemmuus taas on lapsen tarpeita vastaavia arjen tekoja, vuorovaikutusta sekä tunnetasolla tapahtuvaa välittämistä ja huolenpitoa. Tutkintoja ja pätevyyskysymyksiä tärkeämpää on kohdata sijoitettu lapsi ja hänen syntymävanhempansa kunnioittaen ja arvostaen sekä lapsen tarpeita ja kokemuksia ymmärtäen. Työkaluina tässä lyhytaikaisilla sijaisvanhemmilla on vahva aikuisuus, vahva vanhemmuus sekä sitoutuminen ja tahto.

Työ, jossa on kiinni vuorokauden jokaisena tuntina ja työ johon jollain tavalla linkittyy koko perhe, oli itselleni maailma johon todellakin halusin kurkistaa. Haastatteluissa ja tutkimustani tehdessä ymmärsin, että lyhytaikaisessa sijaisperhetyössä sen enempiä kuin muissakaan perheissä, ei ole samanlaisia perheitä eikä tilanteita. Perheiden arki ja vanhemmuus liittyvät aina olemassa olevaan tilanteeseen ja aikaan. Työ, jossa työ on osallisena kaikessa elämässä, ei päästä helpolla. Perheet eivät voi etukäteen tietää, mikä heitä seuraavaksi odottaa ja miten kauan tilanne kestää. Huomasin miten hyvin perheet sopeutuivat muuttuviin arjen olosuhteisiin.

Haastattelemani perheet olivat jo konkareita työssään joten heillä oli kokemusta ja tietoa monenlaisista ammatillisista haasteista. Perheet olivat kokemuksen kautta oppineet tuntemaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, mutta oppineet myös löytämään ratkaisuja sekä huolehtimaan voimavaroistaan. Haastateltujen vastauksista kuuli uskon ratkaisujen löytymiseen ja positiivisen suhtautumisen haasteisiin. Tutkimuksellani en voikaan yksiselitteisesti kertoa mitkä asiat lyhytaikaisessa perhehoitotyössä ovat haasteellisia ja miten haasteista selvittäään vaan voin todeta, että jokaisen perheen kohdalla haasteet ovat juuri heidän kokemiaan haasteita ja niistä selvittääseen perheet tarvitsevat riittävän määrän tukea yhteistyötahoilta. Esimerkiksi jaksaminen nousi esiin haasteena, mutta eri perheille jaksamista tukivat tai kuluttivat eri asiat. Voimavarat olivat yhtä yksilöllisiä kuin haasteetkin, mutta voimavaroissa oli myös enemmän samankaltaisuuksia. Tulkitsin, että vahva tahto tehdä juuri tätä työtä, samoin kuin vahva sitoutuminen työhön antoi voimia arkeen. Vaikka työn haasteeksi nostettiin henkinen rasittavuus, työn kuvailtiin samalla olevan hyvin antoisaa ja palkitsevaa. Yksi haastateltava kiteytti työn ytimen muutamiin sanoihin: Lyhytaikaisessa perhehoitotyössä ei tarvitse koko maailman kaikkien lasten ongelmia tietää ja ratkaista, riittää kun ottaa vastuun juuri tästä lapsesta ja hänen ongelmistaan.

Itselleni sain tutkimukseni työstämisestä paljon ammatillista pääomaa. Perheen ja vanhemmuuden merkitys ihmisen elämässä antaa oivalluksia myös omaan päivätyöhöni. Perheiden monimuotoisuus näkyy omankin työni arjessa ja tutkimustyötä tehdessäni sain lisää varmuutta siihen, että arjen ja vanhemmuuden voimavarat löytyvät jokaisen perheen kohdalla yksilöllisen etsinnän tuloksena. Joskus tukea tarvitaan enemmän ja toisinaan perheet pärjäävät vähäisemmällä tuella. Perheen, vanhemmuuden ja arkipäivän tärkeys lapsen kehitykselle, luo uskoa oman työn tärkeyteen.

Viimeisen lauseen kohdalla kiitän nöyränä omaa perhettäni, läheisiäni sekä ohjaajani kärsivällisyydestä ja ymmärryksestä tutkimuksen tekemisen aikana!

LÄHTEET

- Back-Kiianmaa, R & Hakkarainen, P. 2008. *Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet ryhtyä sijaisvanhemmaksi. Teoksessa J. Ketola (toim.) Sijoita perheeseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 121-144.*
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vas-tapaino.*
- Eskola, J. 2007. 6-8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa E. Saari & L. Viinamäki (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 32-46.*
- Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.*
- Huttunen, J. 2012. *Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä. Väestöliiton verkkoartik-keli. Viitattu 15.12.2014. <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/arki-kuntoon/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa/>.*
- Jalovaara, M. 2014. *Perheet ja perhedynamiikka. Teoksessa J. Erola & P. Räsänen (toim.) Johdatus sosiologian perusteisiin. Helsinki: Gaudeamus, 150-168.*
- Kekkonen, M. 2001. *Vanhemmuuden roolikartta ja elämäkerrallisuus. Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 97-101.*
- Kekkonen, M. 2004. *Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden perus-palveluiden kehittäminen. Helsinki: Stakes.*
- Ketola, J. 2008. *Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa J. Ketola (toim.) Sijoita perhee-seen. Jyväskylä: PS-kustannus, 15-26.*
- Klap, K. 2005. *Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa M. Kemppainen & S. Laaksonen (toim.) Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskus-liitto ry, 79-107.*
- Kurki, L. 2001. *Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 112-135.*
- Laurila, A. 2008. *Nuoren itsenäistymisen tukeminen. Teoksessa J. Ketola (toim.) Me-netyksistä mahdollisuuksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 99-121.*
- Maula, R. & Vaattovaara, V. 2013. *Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito. PRIDE-valmennuksen lisämateriaali. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.*
- Pelastakaa Lapset ry:n www-sivut. Viitattu 15.12.2014. <http://www.pelastakaalapset.fi>.*

Perhehoitoliiton www-sivut. Viitattu 15.12.2014. <http://www.perhehoitoliitto.fi>.

Pitkäranta, A.2010. Laadullisen tutkimuksen tekijälle. Työkirja. Satakunnan AMK. Viitattu 15.12.2014.

https://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf.

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa E. Saari & L. Viinama (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 11-31.

Pösö, T. 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa E. Hermanson & R. Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Kadonneen kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja, 87-102.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa K. Ranne, T. Rouhiainen-Valo, T. Ruusunen & A. Sankari (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 14-19.

Ritala-Koskinen, A 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Helsinki: Väestöliitto.

Rönkä, A., Malinen, K & Lämsä T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 11-19.

THL:n www-sivut. Viitattu 15.12.2014. <https://www.thl.fi>.

Tuovila, P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa J. Ketola (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 29-65.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Yesilova, K 2007. Perheen puolesta. Perhekasvatus Suomessa 1970-1990 – luvuilla. Teoksessa R. Nätkin, & J. Vuori (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 39-64.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonuorten vanhempisuhteet. Helsinki: Stakes.

Valkonen, L. 2008. Mitä perhehoidosta tiedetään tutkimusten perusteella? Teoksessa J. Ketola (toim.)Sijoita perheeseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 99-120.

Vario, P. 2014. "Lastensuojelussa on kyse siitä, että lapsilla on hyvä olla." Kokemusasiantuntijalapsen hyvinvointia ja lastensuojelua tutkimassa. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki. Suomen Kuntaliitto.

Äiti- ja isäpuolet uusperheissä. 2013. Väestöliiton verkkoartikkeli. Viitattu 15.12.2014. <https://www.perheikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/vanhemmuus/aiti-ja-isapuolet-uusperheissa/>.

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

